

Obsah

1. Úvod	2
2. Vyživovací povinnost	10
2.1 Subjekty vyživovací povinnosti	10
2.2 Vznik Vyživovací povinnosti	12
2.3 Zánik Vyživovací povinnosti	13
3. Rozsah	20
3.1 Problematika plnění nad rámec vyživovací povinnosti a osobní péče o dítě	22
3.2 Odůvodněné potřeby	26
3.3 Kritérium stejné životní úrovně	30
3.4 Schopnosti, možnosti, majetkové poměry rodiče	34
3.4.1 Schopnosti a možnosti	34
3.4.2 Majetkové poměry	40
4. Metody určení rozsahu vyživovací povinnosti rodičů k dítěti	44
5. Závěr	49
6. Seznam použitých zkratek	51
7. Seznam použité literatury	52
7.1. Monografie:	52
7.2. Časopisy:	54
7.3. Právní předpisy	55
7.4. Judikatura	55
7.5. Internetové zdroje	56
7.6. Ostatní	57
8. Shrnutí	58
9. Resume	59
10. Klíčová slova Key words	60

1. Úvod

Rodina je i v dnešní době těžce nahraditelnou společenskou jednotkou. Kromě sociálně výchovné funkce, emocionální, biologicko-reprodukční funkce se mezi její hlavní úlohy řadí funkce ekonomická.¹ Pokud se rodina rozpadne, jsou tu mimo jiné ekonomické následky, které je zapotřebí vyřešit. Situace neúplné rodiny je zpravidla ekonomicky horší než v rodině úplné nebo dobře fungující. Z důvodů řádného zajištění potřeb dítěte je tu institut vyživovací povinnosti, na základě něž mají být vytvořeny dítěti stejné podmínky z hlediska hmotného zabezpečení, které by mělo v dobře fungující rodině.

Počet rozvodů manželství vzrostl za posledních padesát let několikanásobně.² Proto vyživovací povinnost tvoří důležitou součást rodinného práva, zejména vyživovací povinnost k nezletilým dětem, které jsou nejčastěji oběťmi rozpadu manželství. Je nutné si ale uvědomit, že vyživovací povinnost k nezletilému dítěti má každý rodič, nezávisle na vzniku či zániku manželství, případně bez ohledu na sdílení společné domácnosti s druhým rodičem.

Vyživovací povinnost rodičů k nezletilým dětem je jednou z hlavních povinností rodičů a s určením jejího rozsahu jsou často spojeny v aplikační praxi nemalé komplikace. Právě na problematice otázky výživného k nezletilým dětem bych se chtěla v práci zaměřit a pomocí komparace s jinými právními systémy se pokusit o nastínění co nejlepšího možného řešení.

K výběru tématu mé diplomové práce mě přiměla skutečnost, že jsem se s touto otázkou pravidelně setkávala v rámci mé praxe, kterou jsem vykonávala v rámci studia jak u okresního soudu tak ve studentské právní poradně, tak v advokátní kanceláři a úvahy v této práci jsou často založené na skutečných případech. Daná problematika je v současné době dle mého názoru hodně aktuální a ve společnosti velmi diskutovaná, zejména v otázkách týkajících se minimální výše výživného a doporučujících tabulek k určení výživného vydaných MS ČR (otázky objektivizace).

Jelikož se jedná o vědeckou práci, počítám u čtenáře se základní znalostí problematiky, již se tato práce věnuje. Proto některé elementární znalosti vymezím zde v úvodu (zejména pojem výživného a základní charakteristika tohoto institutu) a v dalších kapitolách se jim již nebudu věnovat. Co se týče dalšího zvoleného členění mé práce, v kapitole první je rozebrán, vznik, zánik a subjekty vyživovací povinnosti. Druhá kapitola se věnuje problematice jednotlivých kritérií používaných při určování rozsahu výživného a tvoří také nejrozsáhlejší

¹ ŠEVROVÁ, Lucie. *Funkce rodiny* [online]. RodinaDnes.cz, 16. listopadu 2011 [cit. 17. březen 2013]. Dostupné na: <<http://www.rodinadnes.cz/2011/11/funkce-rodiny.html>>.

² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Rozvodovost* [online]. czso.cz, 16. dubna 2012 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>>

část mé práce. Na závěr jsou rozebrány klady i zápory jak objektivního způsobu určení výše výživného pevnou částkou dle věku dítěte anebo stanovení maximální a minimální hranice výživného. Pozornost je věnována také právní úpravě *de lege ferenda* v NOZ.³ Cílem mé práce je rozebrání platné právní úpravy výživného k nezletilým dětem ve zvoleném a výše nastíněném rozsahu, jeho praktické použití v praxi a nastín možného řešení problémů dané právní úpravy do budoucna (zejména se zohledněním inspiračních zdrojů ze zahraničí).

Část čtvrté kapitoly této práce bude publikována ve spoluautorství v odborném tisku jako kapitola nazvaná *Rozsah výživného k nezletilým dětem a metody jeho určení* v připravované monografii, která vyjde v průběhu tohoto roku v nakladatelství Leges.

Z důvodu omezeného rozsahu práce nebylo možné pokrýt celou problematiku vyživovací povinnosti k nezletilým dětem, např. samotné následky neplnění vyživovací povinnosti, institut náhradního výživného, způsoby placení výživného, nebo změnu poměrů jako předpoklad změny rozsahu vyživovací povinnosti. Práce je úzce zaměřená zejména na způsoby stanovení rozsahu výživného, a tyto dopodrobna rozebírá.

Při psaní práce jsem použila historickou metodu, tedy srovnání současného stavu s historickou právní úpravou, k objektivnímu náhledu na některé instituty. Zejména v současné době, kdy brzy vstoupí v účinnost NOZ, při jehož tvorbě byly využívány často historické instituty vyšlé z užívání s nástupem totalitního zákonodárství, je historické srovnání žádané.⁴

Další použitou metodou je komparativní metoda. Zejména u objektivizace výživného jsem se pokusila srovnat jednotlivé právní úpravy různých zemí. Během mého studijního pobytu ve Velké Británii jsem měla příležitost blíže prozkoumat jiný než kontinentální právní systém, zejména pak tu část rodinného práva týkající se výživného. Na rozdíl od jiných evropských zemí se jedná o velmi odlišnou úpravu, a proto právě tato byla pro komparativní metodu použita.

V celé práci je ve velké míře použita judikatura soudů. Soudní praxe je významná při konkretizaci abstraktních pojmů vyskytujících se u institutu výživného velmi často. Pomocí ní také dochází k sjednocování soudních rozhodnutí, čímž je napomáháno jejich předvídatelnosti. Jelikož ve věcech upravených zákonem o rodině až na některé výjimky není možné využít dovolání k Nejvyššímu soudu jako mimořádného opravného prostředku (§ 238 odst. 1 OSŘ), jsou použity zejména nálezy Ústavního soudu. Pouze touto cestou nálezů je tak

³ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴ KRÁLICKOVA, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: MUNI press, 2009, s. 17.

možné sjednotit rozhodování soudů v oblasti vyživovací povinnosti. Soudní judikatura přispívá k neustálému rozvoji a dynamice rodinného práva.

Pokud podrobíme pojem výživné nebo vyživovací povinnost zkoumání, nemůžeme vzhledem k současné legislativní situaci spojené s přijetím NOZ vynechat úpravu tohoto institutu ve všeobecném zákoníku občanském, který tvoří jeden z inspiračních zdrojů nového kodexu soukromého práva u nás. Československý obecný zákoník občanský označil výživu jako prostředek k výchově. Tento pojem vymezil jako „*péči o život a zdraví dětí, opatření slušné výživy dětem, vyvíjení jejich tělesné a duševní síly, vyučování náboženství a položení základů užitečným znalostem pro jejich budoucí blahobyť.*“⁵ Speciální povinnost stanovil matkám, které měly pečovat o tělesnou výchovu a zdraví dětí, na rozdíl od otce, který měl opatřit prostředky k výchově, tedy výživné, až dokud se dítě mohlo živit samo. Zaopatření znamenalo uvedení v takový stav, aby se dítě mohlo trvale živit a aby si samo zaopatřilo takovou výživu, odpovídající jeho poměrům. V první řadě se jednalo o naturální výživu anebo osobní péči. Až při separaci rodičů bylo soudem určeno výživné v měsíčních platbách.⁶

Obsah tohoto pojmu se tedy příliš nezměnil v porovnání se stavem před téměř sto lety. Rozličnou společenskou situaci můžeme nicméně pozorovat na povinnosti otce poskytnout věno své dceři a výbavu synovi. Tyto instituty byly součástí zaopatření dětí a v současném právním řádu je nenalezneme.

Vzhledem k rostoucí rozvodovosti⁷ řešení vyživovací povinnosti k nezletilým dětem aktuálně velmi nabývá na významu. Předmětem vyživovací povinnosti je výživné. Výslovná úprava pojmu výživné chybí jak v současně účinném zákoně o rodině, tak v NOZ účinném od roku 2014, který tuto problematiku přejímá namísto současného zákona o rodině.

Definici výživného je tedy nutné dovozovat z literatury. „*Výživným se rozumí uspokojování všech životních potřeb toho, komu má být poskytováno. Výživou dítěte je míněno opatřování všech životních potřeb pro jeho všestranný rozvoj po stránce fyzické a duševní.*“⁸ Životními potřebami se rozumí strava, ošacení, ale také materiální podpora zájmů dítěte a jeho vzdělání, kulturní a sportovní potřeby, úhrada osobních potřeb.⁹

Pod tento pojem jednoznačně spadá také uspokojování potřeby bydlení, které může existovat i po zániku vyživovací povinnosti na základě rodinně-právního vztahu, pokud dítě

⁵ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, s. 728.

⁶ Tamtéž, s. 728.

⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Rozvodovost* [online]. czso.cz, 16. dubna 2012 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>>

⁸ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 314.

⁹ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde Praha a.s., 1995, s. 6.

nemá možnost bydlení ve vlastním bytě bez svého zavinění, např. z důvodu špatné situace na trhu s byty.¹⁰

Na **obsah pojmu výživné** může každý nahlížet odlišně. Co patří mezi materiální podporu zájmů dítěte a další osobní potřeby je pro každé dítě subjektivní. Soud by měl tento pojem vykládat objektivně – tzn. dle poměrů panujících na určitém místě v určitém čase. Tyto potřeby se mohou odlišovat jak v jiných kulturách, regionech, rodinách tak i s ohledem na rozvoj společnosti v čase.

Výše uvedené vymezení výživného bývá literaturou označeno jako výživné v užším slova smyslu. V širším významu se výživným označuje souhrn práv a povinností, která jsou subjektům přiznána v ustanoveních zákona o rodině.¹¹

České rodinné právo dává pravomoc soudům rozhodovat o výživném jak v případě, kdy rodiče nezletilého nežijí spolu a nedohodnou se (§ 50 ZOR), ale také v případě, že rodiče spolu žijí, ale jeden z nich neplní dobrovolně své povinnosti k nezletilému dítěti (§ 86 odst. 2 ZOR). Obligatorně musí opatrovnický soud rozhodnout o výživném před rozvodem manželství rodičů (je nerozhodné zda spolu rodiče žijí či nikoli nebo zda jsou na výživném dohodnuti, neboť rozhodnutí o výživném a výchově pro dobu po rozvodu je jedním z obligatorních předpokladů k tomu, aby manželství mohlo být rozvedeno). V tomto ohledu lze českou právní úpravu považovat za rozvinutou, např. v Anglii lze stanovit výživné pouze rodiči, který s dítětem nežije ve společné domácnosti.¹²

Vyživovací povinností zákon rozumí vyživovací vztah mezi oprávněným subjektem a subjektem povinným. Vzniká mezi zákonem taxativně vymezenými subjekty, nicméně v souladu se zásadou autonomie vůle je možné ji založit také smluvně i v případech, kdy tak zákon nestanoví, jednalo by se v takovém případě již ale o smluvní vztah založený na základě inominátní smlouvy dle § 51 OZ.¹³ Daná věc by se tak posuzovala podle smluvního typu obsahem a účelem nejbližšímu.¹⁴ Zde připadá v úvahu dohoda o vyživovací povinnosti dle § 50 odst. 1 ZOR a 24a odst. 1 písm. a). Tato dohoda sice nemá nikde stanoveny náležitosti, ale jsou upraveny podmínky vzniku a zániku výživného pro danou situaci mnohem lépe, než např. smlouva o důchodu upravená v § 842 OZ. Tato ustanovení pouze určují dobu trvání smlouvy doživotně, případně na jinak stanovenou dobu neurčitého trvání. Proto by dohoda o

¹⁰ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 318.

¹¹ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 1999, s. 166.

¹² LOWE, Nigel, DOUGLES, Gillian. *Bromley's family law*. 10. vydání, Oxford:Oxford University Press, 2007, s. 932.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2006, s. 246.

¹⁴ ŠVESTKA, Jirí a kol. *Občanský zákoník I, Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 412.

vyživovací povinnosti dle ZOR byla pro tyto případy vhodnějším smluvním typem obsahově takovému inominátnímu kontraktu nejbližší.

Zákon o rodině upravuje případy, kdy je fyzická osoba bez ohledu na její vůli po splnění zákonem daných podmínek povinná vyživovat oprávněnou osobu. Vycházejíce ze zásady solidarity je jednou z nejdůležitějších úprav ta, která se týká vyživovací povinnosti k nezletilým dětem, které jsou zpravidla bez výjimky odkázány na výživu rodičů.

V současné době je hmotněprávní úprava výživného obsažena v doposud účinném zákoně o rodině č. 94/1963 Sb. Úpravu vyživovací povinnosti k nezletilým můžeme nalézt v části třetí hlavě první zákona o rodině a v hlavě šesté, kde se nacházejí společná ustanovení. Priorita této vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem plyne z jejího systematického zařazení v zákoně o rodině, kde se nachází na prvním místě.

Vývoj rodinného práva během půl století účinného zákona o rodině je znát na počtu novel, kterými byl tento zákon upraven. Konkrétně vyživovací povinnost rodičů k nezletilým dětem samotná příliš změn nezaznamenala. Po více než padesáti letech účinnosti tohoto zákona bude oblast rodinného práva nově zahrnuta v novém občanském zákoníku, v zákoně č. 89/2012 Sb., který nabude účinnosti dne 1. 1. 2014. Začlenění rodinného práva do rekodifikovaného občanského kodexu je odklonem od systematiky a doktríny sovětského práva, která na náš právní systém po dlouhou dobu působila a přetrvávala i po roce 1989, směrem ke středoevropské civilistické tradici. Tento trend můžeme vidět také v právních úpravách v Polsku a Slovensku.¹⁵

Ještě poměrně nedávno se diskutovalo o otázce vydání zvláštního zákona o výživném. Tento byl již navržen zákonodárnou iniciativou skupiny poslanců. Mimo jiné měl zákon obsahovat institut minimálního výživného, tabulky pro určování výživného a institut náhradního výživného nezletilým, vůči nimž není řádně vyživovací povinnost plněna.¹⁶ Nakonec s tímto zákonem vláda nesouhlasila a i přes zvláštnosti vyživovací povinnosti jako právního institutu byla tato ponechána v zákoně o rodině.

V jednotlivých zvláštních zákonech je vyživovací povinnost upravena např. ve Velké Británii. Otázku vyživovací povinnosti tam upravuje Child support act 1991, který svěřuje pravomoc rozhodovat v této oblasti speciálnímu orgánu Child Support Agency namísto soudů. Ty mají pouze „zbytkovou“ pravomoc rozhodovat ve věcech vyživovací povinnosti na děti, které nespádají pod Child Support Act 1991 a soudních příkazů k úhradě paušálu na

¹⁵ KORNEL, Martin. Kam kráčíš vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem?. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 3, s. 86.

¹⁶ ELISHER, David. Aktuální otázky stanovování výživného v ČR a koncepce vyživovací povinnosti ve Francii. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 9, s. 433.

výživné.¹⁷ Child support Act 1991 bylo pozmeněno Child Maintenance and other payments Act 2008. Ten zavedl novou instituci, Child Maintenance and enforcement commission, která nahrazuje Child Support Agency.¹⁸

Nejenže tedy existuje několik samostatných aktů upravujících vyživovací povinnost, na rozdíl od české úpravy, kde je upravena jakou součástí kodexu rodinného práva, brzo také součástí kodexu občanského práva, ale rozhodování o vyživovací povinnosti je zde svěřeno odlišnému orgánu než soudům (v podrobnostech viz kapitola 4).

Tato práce je zaměřena na výživné nezletilých dětí. Právní úprava výživného k nezletilému dítěti obsahuje řadu specifíků, které v mnohých právních odvětvích nenalezneme. Významnou roli má např. zásada ochrany blaha dítěte a ochrana slabší strany, v tomto případě osoby odkázané na výživu jiného. Mimo to je na řádném fungování vyživovací povinnosti k nezletilým dětem zájem celé společnosti z důvodu rozvoje nové generace. Tato funkce je velmi významná zejména pro stát, který se nicméně sám přímo na výživě nezletilých dětí podílet nemůže a tak tento úkol zůstává v kompetenci rodiny.¹⁹

Jedním z projevů odlišnosti této úpravy od jiných je nemožnost promlčení práva na výživné (nikoliv však jednotlivých dávek výživného, kde je doba promlčení stanovena podle § 101 OZ jako tříletá). Dalším specifíkem je nemožnost převodu práva na výživné nebo povinnosti vyživovat na jinou osobu, protože se jedná o právo osobní povahy,²⁰ a u výživného, které je poskytováno nezletilým dětem, není možné ani započtení vzájemných pohledávek dohodu (§ 97 odst. 3 ZOR). Pokud si tedy například po rozvodu rozdělí rodiče výchovu tří nezletilých dětí tak, že otec se stará o dvě z nich a matka o třetí, určí se vyživovací povinnost pro matku i otce, nikoliv pouze pro matku za jedno dítě s tím, že zbývající dva nároky se navzájem započteny. Většina ustanovení upravující výživné nezletilých dětí jsou kogentní povahy a to především z důvodu ochrany nezletilého dítěte.

Je důležité upozornit, že dosažení zletilosti nemá za následek zánik vyživovací povinnosti rodičů k dětem. Nedá se však říci, že by dosažení zletilosti nemělo žádný vliv na vyživovací povinnost. Mezi úpravou vyživovací povinnosti zletilých a nezletilých dětí lze nalézt několik rozdílů.

¹⁷ LOWE, Nigel, DOUGLES, Gillian. *Bromley's family ...*, s. 931.

¹⁸ HARRIS-SHORT, Sonia, MILES, Joanna. *Family law, text, cases, and materials*. 2. vydání, Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 367.

¹⁹ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 11.

²⁰ RADVANOVA, Senta, ZUKLINOVA, Michaela. *Kurs občanského ...*, s. 167.

V hmotněprávní oblasti se jedná například o možnost vzájemného započtení pohledávek, což u nezletilého není možné. Také uplatnění zásady nevratnosti spotřebovaného výživného v případě přeplatku na výživném jde aplikovat pouze u nezletilých.

Z hlediska procesního je mezi zletilým a nezletilým dítětem rozdíl ve skutečnosti, že řízení o výživě dítěte je po dosažení zletilosti nadále sporným řízením, s čímž jsou spojena nová práva a povinnosti dítěte jako účastníka řízení.²¹ Dítě již jedná před soudem samo, odpadá tak potřeba zastoupení kolizním opatrovníkem a podle § 86 odst. 3 ZOR výživné zletilých dětí upraví soud jen na návrh. Naopak § 81 odst. 1 OSŘ upravuje možnost soudu zahájit řízení i bez návrhu ve věcech péče o nezletilé, což zahrnuje také určení vyživovací povinnosti k nezletilému v řízení dle § 176 OSŘ a násl.²² Stejně tak je uvedeno v § 50 odst. 1 ZOR, který upravuje situace, kdy nežijí rodiče nezletilého dítěte spolu a nedohodnou-li se o úpravě výchovy a výživy dítěte a soud tak může rozhodnout i bez návrhu, jak má každý z rodičů přispívat na výživu.

Také okruh účastníků řízení je odlišný. Řízení o vyživovací povinnosti k nezletilému lze zahájit i bez návrhu, uplatní se zde tedy III. definice účastníků dle § 94 odst. 1 OSŘ, naopak u zletilých dětí se použije úprava dle § 90 OSŘ vztahující se k I. definici účastníků..

Dalším z rozlišujících elementů je určení místní příslušnosti soudu, kdy u nezletilých je stanovena výlučná příslušnost obecného soudu dle § 88 písm. c) OSŘ, kterým je soud v obvodu bydliště nezletilého na základě dohody rodičů, rozhodnutí soudu nebo jiné rozhodující skutečnosti a tato se může změnit, změní-li se okolnosti, které jsou rozhodné pro určení příslušnosti v průběhu řízení. U zletilých dětí bude pro řízení o výživném místně příslušný soud účastníka, proti němuž návrh směřuje dle § 84 OSŘ.

Od 1. 9. 2008²³ lze přiznat výživné zpětně až tři roky také zletilým dětem, a ne pouze ode dne zahájení řízení. Touto změnou se situace zletilých dětí stala více chráněnou a podstatně se přiblížila pozici nezletilých dětí.

Z uvedeného tedy vyplývá, že hmotněprávních rozdílů mezi výživným zletilého a nezletilého dítěte není mnoho, na rozdíl od těch procesních. Je vidět, že na rozdíl od silné hmotněprávní pozice zletilého dítěte je jeho procesní postavení znevýhodněné. Je otázkou,

²¹ŠÍNOVÁ, Renáta. Procesní způsobilost nezletilých v českém civilním procesu a její komparace s právní úpravou vybraných zemí EU. In FICOVÁ, Svatlana (ed). *Ochrana práv maloletých v civilnom procese*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave Právnická fakulta, 2007, s.22.

²² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1302.

²³ novela provedená z. č. 259/2008 Sb., kterým se mění zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

neměla-li by se úprava sjednotit i v právu procesním pro zletilé stejně jako pro nezletilé dítě.²⁴ Nezávisle na věku dítěte musí být splněna podmínka jeho neschopnosti samo se živit. Pokud je takto odkázáno na výživu rodiče, je možné, že není natolik způsobilé, aby mělo přísnější procesní pravidla (například příslušnost soudu), než by mělo jako nezletilé.

²⁴ srov. Vládní návrh zákona o zvláštních řízeních soudních, viz Sněmovní tisk 931/0, PSP ČR, VI. volební období

2. Vyživovací povinnost

2.1 Subjekty vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost k nezletilým dětem primárně plní rodič dítěte. Matkou dítěte je dle § 50a ZOR žena, která dítě porodila, otcem potom muž, kterému svědčí jedna ze tří zákonných domněnek otcovství dle § 51 a násl. ZOR, případně jsou za rodiče považovány osoby, které dítě osvojily. Až pokud ji rodiče nemohou plnit, přejde tato povinnost na další předky dítěte (zpravidla prarodiče). Základními subjekty tak jsou rodiče a nezletilé dítě. Až v případě, že rodiče nemohou svou vyživovací povinnost plnit, nastupují na jejich místo v roli povinných subjektů ostatní příbuzní (zpravidla prarodiče).

Výjimkou je situace, kdy dítě uzavře manželství, čímž vznikne vyživovací povinnost mezi manžely, která předchází vyživovací povinnosti rodičů. Až v případě nemožnosti plnění této povinnosti manželem nastupuje opět vyživovací povinnost rodičů.²⁵

V současném právním řádu je situace matky jen zdánlivě bez komplikací. Například zůstává otázkou, jak se právní úprava vypořádá s institutem náhradního (surogátního) mateřství, tedy vložení embrya neplodného páru do dělohy náhradní matky.²⁶ Rozvoj vědy a medicíny v takovém případě narušuje tradiční zásadu římského práva *mater semper certa est*²⁷ a vzniká otázka, kdo je matkou dítěte. Žena, která dítě porodila, anebo žena, která poskytla genetický materiál? Přestože právní úprava NOZ již s náhradním mateřstvím počítá (výslovně zmiňuje v § 804 NOZ), chybí jakákoliv detailnější úprava, s čímž může vzniknout v praxi řada právních problémů.

Například v situaci, kdy genetický materiál poskytnutý náhradní matce pochází od jiného muže a ženy než je muž a žena objednatelé, a náhradní matka se po porodu rozhodne si dítě ponechat a neposkytne souhlas k osvojení. Dle § 50a ZOR (§ 775 NOZ) je matkou dítěte žena, která dítě porodila. Ani jednomu z potenciálních otců nesvědčí žádná z domněnek otcovství, není tedy jasné, kdo by vůči dítěti měl vyživovací povinnost. Pravděpodobně by se muselo použít ustanovení § 54 odst. 3 ZOR, které stanoví v případě umělého oplodnění za otce dítěte muže, který dal k umělému oplodnění souhlas dle zvláštního zákona. Dle mého názoru by bylo vhodné tuto situaci upravit zvlášť a s reflexí přesahu souvislostí s náhradním mateřstvím spojených do úpravy institutu výživného tak, aby byl otec – tzn. subjekt k výživě

²⁵ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 315.

²⁶ *Náhradní mateřství* [online]. Webnode.cz, 2008 [cit. 18. listopadu 2012]. Dostupné na: < <http://nahradni-materstvi.webnode.cz/>>.

²⁷ KRÁLICKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní ...*, s. 53.

dítěte povinný - určený bez jakýchkoli pochybností, zejména v situaci, kdy objednatel a poskytovatel genetického materiálu jsou dvě odlišné osoby.

Lze uzavřít, že předně mají vyživovací povinnost k nezletilému dítěti jeho rodiče a dále ostatní příbuzní. V případě vyživovací povinnosti manžela už se nejedná o vyživovací povinnost k nezletilému dítěti, i kdyby osoba nedosáhla věku 18 let, protože uzavřením manželství se dle § 8 odst. 2 OZ nabývá zletilosti. Vzhledem k tématu práce se dále budu zaměřovat pouze na rodiče nezletilého dítěte jakožto na subjekty povinné k poskytování výživného (vyživovací povinnosti).

2.2 Vznik Vyživovací povinnosti

Ustanovení zákona o rodině se výslovně nezmiňují o vzniku vyživovací povinnosti. Protože se ale jedná o vyživovací povinnost rodičů k dětem, je zřejmé, že tato vzniká pro matku narozením dítěte, u otce potom uplatněním jedné ze zákonných domněnek otcovství, tedy vznikem rodičovského vztahu.²⁸ V případě, že by otec dítěte nebyl jistý a do rozhodnutí soudu o otcovství dle § 54 ZOR by uplynul nějaký čas, po který dítě nikdo nevyživoval, lze následnou vyživovací povinnost v řízení o určení otcovství stanovit až tři roky zpětně (§ 98 ZOR). Protože dle § 63 ZOR vzniká osvojením mezi osvojitelem a osvojencem takový právní poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi, vzniká vyživovací povinnost rodičů k dětem také právní mocí rozhodnutí o osvojení.

Ke vzniku vyživovací povinnosti tedy není potřebná žádná další právní skutečnost, ale je založena přímo zákonem, vznikem příbuzenství v přímé linii v prvním stupni a splněním zákonných předpokladů. Takto je výživné upraveno především z důvodu snadnějšího dosažení tohoto práva pro slabší subjekt v tomto právním vztahu – nezletilé dítě.

Zajímavým problémem může být právě počátek vyživovací povinnosti, který je určen okamžikem narození dítěte. Tzv. nasciturus není rodinným právem v žádném ohledu jako samostatný subjekt chráněn.²⁹ Přitom dle § 7 odst. 1 OZ má způsobilost mít práva a povinnosti i počaté dítě, narodí-li se živé. Nabízí se tedy možnost, aby vyživovací povinnost také vznikla početím dítěte. Otázkou ovšem je, zdali vzniknou nějaké odůvodněné potřeby nasciturovi. Domnívám se, že nasciturovi odůvodněné potřeby nevznikají, tyto vznikají po dobu těhotenství pouze matce dítěte a je nesporné, že tyto mohou být dosti značné a mají svůj původ v nasciturovi – tedy v těhotenství samotném. Tuto skutečnost je pak právní úpravou ošetřena prostřednictvím vyživovací povinnosti mezi manželi (§ 91 ZOR) anebo jako příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce (§ 95 ZOR). Lze tedy uzavřít, že zákonodárce poskytuje prostřednictvím těchto dvou druhů výživného i jakousi garanci krytí potřeb doposud nenarozeného dítěte prostřednictvím výživného hrazeného jeho matce, již je v době těhotenství součástí.

²⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 396.

²⁹ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, s. 33.

2.3 Zánik Vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost dle § 85 odst. 1 ZOR trvá do doby, pokud děti nejsou schopny samy se živit. Veřejností bývá často mylně interpretováno, že rodiče mají vyživovací povinnost vůči svým dětem do 18 nebo do 26 let. Tato informace se běžně objevuje také v médiích, v jednom z článků dokonce citují tvrzení advokátky (sic!).³⁰ Dosažení určité věkové hranice nicméně nemá se zánikem této povinnosti nic společného.³¹

Vyživovací povinnost k dítěti může tedy zaniknout i před zletilostí, anebo naopak neschopnost dítěte samostatně se živit může trvat po dobu jeho celého života např. z důvodu invalidity. V takovém případě se předpokládá, že jeho výživa je částečně zajištěna státem, a to dávkami sociální podpory³², nicméně na trvání vyživovací povinnosti rodičů to nic nemění.

Opačným případem může být anglická úprava, kde dle Child support act 1991 se dítětem oprávněným z vyživovací povinnosti rozumí dítě do 16 let, a dále kdokoli pod 20 let, kdo studuje v prezenční formě studia, nebo se vyučuje k budoucímu povolání.³³ Vyživovací povinnost je tak omezena věkem a určuje přesné hranice jejího ukončení. Soudy nejsou povinny vykládat význam abstraktního pojmu „schopnost dítěte samotného se živit“ a jednoznačně tak přispívají k předvídatelnosti výsledku soudního rozhodování. Na druhou stranu ale nedůvodně věkovou hranicí omezují dle mého názoru nároky nezaopatřených dětí na výživné ze strany jejich rodičů. V této otázce se domnívám, že tuzemská právní úprava je na rozdíl od té anglické vhodnější.

Rodiče nejsou této povinnosti zproštěni ani je-li jejich **rodičovská zodpovědnost** k dítěti omezena nebo pozastavena dle § 44 odst. 1 a 2 ZOR, ani v případě úplného zbavení těchto práv dle § 44 odst. 3 ZOR, nebo svěřeni dítěte do výchovy jiné osoby podle § 45 odst. 1 ZOR. Ani naopak se rodičovská zodpovědnost s vyživovací povinností nepodmiňuje, tzn., že nelze zbavit či omezit rodičovskou zodpovědnost v důsledku neplacení výživného dítěti.³⁴ Nový občanský zákoník na této situaci nic nemění, úprava v § 874 výslovně stanoví, že zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti ani její omezení nemá vliv na vyživovací povinnosti k dítěti.

³⁰ KOUKAL, Josef. *Potomek zapsaný na úřadu práce po rodičích uz výživné žádat nemůže* [online]. novinky.cz, 28. prosince 2011 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.novinky.cz/domaci/254616-potomek-zapsany-na-uradu-prace-po-rodicich-uz-vyzivne-zadat-nemuze.html>>

³¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. května 1967, sp. zn. 5 Cz 19/1967

³² RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského ...*, 227 s.

³³ HERRING, Jonathan. *Family law*. 5. vydání, Edinburgh : Pearson Education Limited, 2011, s. 195.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2011, sp. zn. 21 Cdo 3909/2010

Vyživovací povinnost může také na krátkou dobu zaniknout a znovu se obnovit. Tato vlastnost bývá označována jako **elasticita** vyživovací povinnosti.³⁵ Například v případě, kdy je nutné zařazení dítěte vzhledem k nedostatkům v jeho chování do výchovného zařízení, i přesto, že se předtím již samo živilo, se vyživovací povinnost obnovuje, protože „*schopnost nezletilého dítěte samostatně se živit nelze posuzovat jen se zřetelem k dosaženému věku a stupni tělesné a duševní vyspělosti, ale i se zřetelem k tomu, jak je nezletilé dítě po mravní a charakterové stránce připraveno – jmenovitě výchovným působením rodičů – podílet se svou činností na společensky užitečné práci.*“³⁶ Pokud se dítě hlásí na vysokou školu, ale nebylo přijato, nelze na jeho následný nástup do zaměstnání nahlížet jako na definitivní ukončení vyživovací povinnosti, pokud do něj nastoupilo s úmyslem ucházet se o studium na vysoké škole další rok. V tomto případě by se vyživovací povinnost obnovila s nástupem na vysokou školu a jeho opětovnou odkázaností na výživu rodičů.

Elasticita vyživovací povinnosti není projevem nových a modernějších právních úprav, ale naopak se vyskytovala už v Československém obecném zákoníku občanském. Vyživovací povinnost měla opět ožít, jakmile *dítě, které se již bylo schopno vyživovat samo, nadále nebylo s to tak učinit, pokud nešlo o úmyslné vyhýbání práci.*³⁷ V zásadě se tedy tehdejší úprava nelišila, rozdílně jsou především skutečnosti, na základě kterých se posuzuje opětovné oživení výživného. Například dle judikatury z roku 1858³⁸ otec není povinen k alimentaci syna, který se vzdálil z domu bez jeho vůle.

Vždy však musí být elasticita posuzována vzhledem ke konkrétním okolnostem. Např. v případě, kdy je již dítě schopno samostatně se živit, ale přeruší zaměstnání za účelem další kvalifikace. V takové situaci je nutné, aby soud uvážil jednotlivé okolnosti, za jakých byl přerušen výkon zaměstnání a přínos dalšího studia dítěte, než rozhodne, jestli vyživovací povinnost stále trvá, nebo již zanikla. Z judikatury vyplývá, že přijetím dítěte ke studiu na vysoké škole až po čtyřech letech od ukončení středoškolského vzdělání se vyživovací povinnost k tomuto dítěti neobnovuje.³⁹ Uvedený závěr je dle mého názoru správný. Rodič by neměl být povolán ke své vyživovací povinnosti vůči dítěti kdykoli, kdy dítě uzná za vhodné začít znovu studovat nebo si zvyšovat kvalifikaci.

³⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. ...*, s. 397.

³⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 1968, sp. zn. 1 Cz 37/1968

³⁷ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k Československému ...*, s. 735.

³⁸ rozhodnutí ve sbírce rozhodnutí Glaser-Unger, č. 654, 2. svazek rozhodnutí

³⁹ rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 19. listopadu 2007, sp. zn. 10 Co 188/2007

Z jiného rozhodnutí⁴⁰ se pak podává, že v situaci, kdy dcera neukončila maturitní studium na střední škole v řádném termínu, ale až v náhradním termínu o rok později, kdy v mezidobí navštěvovala kurz anglického jazyka u jazykové agentury v rámci tzv. pomaturitního studia, vyživovací povinnost rodiče zanikla. Otec se v daném případě dovolával zrušení jeho vyživovací povinnosti ke dni ukončení školního roku, ve kterém dcera měla řádně odmaturovat. Bylo tedy na soudu, aby zvážil, zda pomaturitní studium může být přípravou pro budoucí povolání. Soud při řešení daného případu postupoval analogicky použitím ustanovení § 1 vyhlášky č. 322/2005 Sb., o dalším studiu, popřípadě výuce, které se pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považují za studium na středních nebo vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Dle tohoto právního předpisu se pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považuje za studium na středních nebo vysokých školách též studium osob se středním vzděláním s maturitní zkouškou nebo s vyšším odborným vzděláním v konzervatoři, které úspěšně vykonaly první maturitní zkoušku nebo absolutorium v konzervatoři, v kalendářním roce, ve kterém zahajují toto studium v jednoletých kurzech cizích jazyků s denní výukou, uskutečňovaných právníckými a fyzickými osobami působícími v oblasti jazykového vzdělávání. Protože oprávněná dcera nevykonala maturitní zkoušku dle této podmínky, soud rozhodl v její neprospěch a vyživovací povinnost zrušil.

Vůči tomuto rozhodnutí podala dcera Ústavní stížnost, na jejímž základě bylo nálezem Ústavního soudu výše citované rozhodnutí zrušeno. Dle názoru Ústavního soudu byla nesprávně zjišťována pouze skutečnost, zda se dcera připravovala na budoucí povolání, či nikoliv, kdy krajský soud vycházel z předpisu veřejného práva upravujícím nároky na platby z veřejných prostředků. Namísto toho se měl více soustředit na § 85 ZOR a splnění podmínky schopnosti samostatně se žít. Zcela pominul, že dcera v rozhodné době nejen navštěvovala uvedený jednoletý kurz angličtiny, ale současně se bezprostředně i připravovala na dokončení maturitní zkoušky, neboť v řádném termínu složila maturitní zkoušku jen ze dvou předmětů.⁴¹

Ústavní soud tak došel k závěru, že se dcera nemohla samostatně žít a vyživovací povinnost tak trvala nadále. S tímto rozhodnutím se ztotožňuji. Z uvedeného je zřejmé, že právní úprava vyživovací povinnosti zohledňuje především blaho dítěte se specifiky každého konkrétního případu, a upřednostňuje ho před přílišným formalismem, který vedl krajský soud k aplikaci neadekvátního právního předpisu.

⁴⁰ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 26. 5. 2009 č. j. 31 Co 167/2009-45

⁴¹ nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2009, sp. zn. II. ÚS 2155/2009

V dalším z případů posuzoval soud zánik vyživovací povinnosti rodiče, jehož dítě již ukončilo maturitní studium, konkrétně na střední škole pro knihkupce a nakladatelské pracovníky, a pokračovalo ve studiu na další škole, a to konzervatoře se zaměřením klasická hudba, obor kontrabas. Krajský soud⁴² rozhodl, že vyživovací povinnosti zanikla, protože stěžovatel ukončil své vzdělání maturitní zkouškou a je schopen se sám živit. Na této skutečnosti podle jeho názoru nic nezmění fakt, že se rozhodl pokračovat ve studiu na jiné škole téhož stupně, která ale dosud dosažené vzdělání nijak nerozvíjí. Ústavní soud nicméně došel k zjištění, že takový závěr nezohledňuje specifické rysy skutkových zjištění, která soud prvního stupně učinil a odvolací soud převzal. V posuzované věci se tedy nejedná o situaci, kdy by dítě po maturitě zahájilo studium další střední školy téhož typu a stupně, která by nějak nenavazovala na jeho předchozí vzdělávání. Ke studiu hry na hudební nástroj na konzervatoři se student nepřipravuje v klasickém systému vzdělávání na základní, resp. jiné střední škole. Konzervatoř je škola s uměleckým zaměřením a pro studium hry na hudební nástroj je zpravidla nutné absolvovat specifickou přípravu, která probíhá paralelně s docházkou do běžného typu škol. Pokud se tedy dítě účastnilo přípravy a následně splnilo předpoklady pro přijetí ke studiu hry na kontrabas na konzervatoři, nelze úvahu odvolacího soudu, že dítě pokračuje ve studiu na jiné škole téhož stupně, která jeho dosud dosažené vzdělání nijak nerozvíjí, považovat za odpovídající skutkovému stavu. Ústavní soud dospěl k závěru, že v souvislosti s rozšiřujícími se možnostmi se zvyšuje i důraz kladený na doplnění vzdělání. Při hodnocení schopnosti žít se v souvislosti s další možností rozvinout dosavadní studium v oblasti hudby je tak namístě preferovat zájem na zvýšení kvalifikace dítěte.⁴³

Na tomto případě je zřetelné, že posouzení otázky schopnosti samostatně se živit záleží na volbě dítěte ohledně jeho budoucího povolání. Pokud se rozhodne rozvíjet své schopnosti a vlohy v rozumné míře, rodič je nadále povinen mu poskytovat výživu, i když s tímto případně nesouhlasí.

Naopak typickým případem, kdy vyživovací povinnost rodiče zanikla, je pokud dítě dobrovolně opustí školu a zaregistruje se do evidence pracovního úřadu. *“Za situace, kdy vyživovaná osoba starší 18 let ukončí přípravu na své budoucí povolání tím, že o své vůli, bezdůvodně ukončí docházku na střední škole, nenastoupí následně do zaměstnání a*

⁴² rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. června 2009, č. j. 29 Co 155/2009-103

⁴³ náleží Ústavního soudu ze dne 7. dubna 2010, sp. zn. II. ÚS 2623/2009

*zaregistruje se na úřadu práce, pak i když nepobírá žádné sociální dávky, zákonná vyživovací povinnost končí.*⁴⁴

Za schopnost dítěte samostatně se živit dále nelze považovat ojedinělý příjem dítěte, např. v době školních prázdnin, které se jinak připravuje studiem na budoucí povolání.⁴⁵ V tomto případě vyživovací povinnost nezaniká. K tomuto závěru zřejmě došel soud zejména na základě skutečnosti, že se jedná o pouhý přívýdělek, který by sám o sobě dítěti nestačil k pokrytí jeho odůvodněných potřeb.

V případech, kdy dítě **nabude schopnosti samo se živit**, je vhodné iniciovat změnu rozhodnutí, kterým bylo výživné stanoveno (§ 99 ZOR současně s § 163 OSŘ). Zrušení vyživovací povinnosti soudním rozhodnutím je účelné i pro častý rozpor v názorech povinného a oprávněného z výživného týkající se výše a trvání této povinnosti. V opačném případě by bylo možné postihnout povinného výkonem rozhodnutí nebo exekucí – až v rámci ní by se pak z exekučního titulu povinný rodič musel bránit a tvrdit, že exekuční titul se stal neúčinným (§ 268 odst. 1 písm. b OSŘ) nebo že právo exekučním titulem přiznané po jeho vydání zaniklo (§ 268 odst. 1 písm. g OSŘ). I přes výše uvedené je však nutno zdůraznit, že rozsudek konstatující zánik vyživovací povinnosti bude pouze deklaratorní. Vyživovací povinnost zaniká ze zákona po splnění zákonem stanovených předpokladů. Na základě výše uvedeného se tedy nelze ztotožnit s kategorickým názorem Nové a Těžké⁴⁶, že změna rozhodnutí je vždy nutná.

Vyživovací povinnost zaniká dále dle § 96 odst. 2 ZOR jejím **nesouladem s dobrými mravy**. Jedná se o další abstraktní pojem naší právní úpravy, kterým se rozumí rozpor s pravidly morálky, u nichž je obecný zájem jejich respektování.⁴⁷

Smrtí povinného nebo oprávněného vyživovací povinnost zaniká bez možnosti jejího obnovení a nepřechází na dědice, protože se jedná o právo osobní povahy.

Tato povinnost také zaniká pravomocným **rozsudkem o popření otcovství** k dítěti. Původní rozhodnutí určující vyživovací povinnost k takovému otci se tímto pravomocným rozsudkem stává neúčinné.⁴⁸ Pokud je později některou ze zákonných domněnek určen jiný muž, může „dřívější“ otec po něm požadovat úhradu jeho plnění poskytovaného dítěti podle § 101 ZOR. Není však možné, aby takto již poskytnuté plnění požadoval po dítěti zpět.

⁴⁴ KOUKAL, Josef. *Potomek zapsaný na úřadu práce po rodičích uz výživné žádat nemůže* [online]. novinky.cz, 28. prosince 2011 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.novinky.cz/domaci/254616-potomek-zapsany-na-uradu-prace-po-rodicich-uz-vyzivne-zadat-nemuze.html>>

⁴⁵ rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. ledna 1968, sp. zn 6 Co 676/1967

⁴⁶ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 105.

⁴⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině...*, s. 464.

⁴⁸ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 320.

Danou problematikou spojenou s vlivem popření otcovství na plnění vyživovací povinnosti se nedávno zabýval také Ústavní soud.⁴⁹ Jednalo se o případ, kdy původní otec platil výživné od právní moci rozsudku, kterým bylo popřeno jeho otcovství, až do právní moci rozsudku, kterým byla zrušena jeho vyživovací povinnost vůči nezletilému dítěti. Dohromady tak zaplatil 24.000,- Kč za 8 měsíců, které požadoval původní otec zpátky po matce dítěte prostřednictvím žaloby na vydání bezdůvodného obohacení. V rámci případu soudy rozebíraly také povahu takového plnění. Krajský soud jako soud odvolací došel k závěru, že dané platby nemohou být považovány jako výživné v režimu ZOR, protože právní důvod takového plnění zanikl rozhodnutím, kterým bylo popřeno jeho otcovství, neexistoval tak mezi původním otcem a matkou dítěte žádný hmotněprávní vztah. Rozhodnutí, kterým se následně domáhal zrušení vyživovací povinnosti, už mělo pouze deklaratorní povahu a jen potvrzovalo již existující hmotněprávní stav⁵⁰.

Bylo tedy nutné posoudit povahu plnění poskytovaného původním otcem matce dítěte. S tímto souvisí určení osoby, které byly platby poskytovány. V daném případě se totiž mohlo jednat jak o matku, tak o nezletilé dítě. Směrodatné pro Okresní soud, kterému byla věc vrácena k přezkoumání, bylo, že plnění původní otec poskytoval matce dítěte, aniž by specifikoval účel platby, a ona také rozhodovala o nakládání s těmito prostředky. Okresní soud doplnil, že dané platby nelze považovat ani za dary matce dítěte, nebo dítěti, a jedná se tak o bezdůvodné obohacení. Tento závěr byl následně potvrzen také Ústavním soudem.

S tímto názorem se nelze než ztotožnit. Přesto, že dle § 628 OZ je jako darování označeno bezplatné přenechání něčeho dárce, a přijetí obdarovaného, nelze takto posoudit jednání původního otce, kterému zjevně chyběla vůle finanční prostředky dítěti darovat. Jednotlivé platby poskytoval proto, že se domníval že tuto povinnost má uloženu zákonem a soudním rozhodnutím. Pro závěr o tom, že prostředky byly od otce poskytnuty darem, tu chyběl jeden ze základních znaků darování a to poskytnutí majetkového prospěchu, aniž by k tomu měl dárce právní povinnost.⁵¹

Nabízí se otázka, proč soud tyto nároky řešil v režimu občanského zákoníku, a nepoužil ustanovení § 101 odst. 1 ZOR, které je vůči OZ zvláštním ustanovením a má tedy přednost. Tento paragraf opravňuje toho, kdo zcela nebo zčásti splnil vyživovací povinnost za jiného, k úhradě tohoto plnění. Nebyl-li v tomto případě určen nový otec, pak je k této vyživovací

⁴⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 9. října 2012, sp. zn. II. ÚS 1688/2010

⁵⁰ rozhodnutí Krajského soudu v Brně, pobočka Jihlava ze dne 30. března 2010, sp. zn. 54 Co 155/2010

⁵¹ HULMÁK, Milan, NOVÝ, Marek, In ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník I, II. *Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1792.

povinnosti povinna pouze matka a je na ní, aby původnímu otci uhradila zpátky plnění, které poskytoval dítěti za ni.

3. Rozsah

Při rozhodování o vyživovací povinnosti je dalším krokem soudu po zjištění její existence určení jejího rozsahu. Obecně je postup při stanovení výše výživného odlišný v různých zemích. Některé právní systémy se řídí podle pevně stanovených částek výživného např. v závislosti na věku dítěte (tzv. objektivizace výživného), jinde se posuzuje konkrétní výše podle konkrétních okolností odlišných v každém případě. Česká právní úprava nepoužívá objektivizaci výživného.⁵² Neexistují tedy žádné pevně stanovené hranice, podle kterých je nutné se řídit při určení rozsahu výživného, posouzení návrhu je věcí volné úvahy soudu.⁵³

Abstraktně je rozsah výživného dán zákonem, a to zákonnými kritérii, které musí plnit konkrétní výše výživného. Ta může být určena několika způsoby. Buď je ujednána v dohodě rodičů nebo rozhodnutím soudu⁵⁴. Soud dohodu rodičů zpravidla vždy schválí, pokud proti ní nemá výhrady zástupce OSPOD, jež zastupují v řízení ve věcech péče o nezletilé zájmy nezletilého dítěte a jeho posouzení dohody má na soud podstatný vliv. Počet případů, kdy soud neschválí dohodu rodičů, je marginální a jedná se obzvláště o situace, kdy je navrhované výživné příliš nízké. Za těchto okolností se pokusí soud jednat s rodiči o jeho zvýšení,⁵⁵ pokud je však neúspěšný, autoritativně určí výši výživného sám.

Druhá možnost připadá v úvahu, pokud se rodiče nezletilého dítěte nedohodnou. Výši výživného určí soud na základě konkrétních skutečností, a to v případě nezletilých dětí i bez návrhu. Stejný postup je jak v situaci, kdy rodiče spolu žijí (§ 50 ZOR), ale jeden z nich neplní dobrovolně své povinnosti k nezletilému dítěti, tak pokud spolu rodiče nezletilého nežijí (§ 86 ZOR).

Oba dva způsoby, tj. schválení dohody rodičů o výživném, případně autoritativní určení jeho výše soudem, má v kompetenci soud péče o nezletilé v řízení ve věcech péče o nezletilé. V souvislosti s rozvodem manželství rodičů je třeba zdůraznit, že rozvodové řízení je od řízení ve věcech péče soudu o nezletilé odděleno. Je tomu tak zejména z důvodu zvýšené ochrany dětí při rozvodu.⁵⁶ Jednak se tedy neúčastní rozvodového řízení, což by pro ně mohlo být traumatickým zážitkem z emočního a psychologického hlediska, a jednak o jejich

⁵² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině...*, s. 398.

⁵³ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 23.

⁵⁴ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 315.

⁵⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 37.

⁵⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2006, s. 126.

potřebách rozhoduje specializovaný senát, který má potřebné zkušenosti a znalosti pro rozhodování ve věcech nezletilých dětí.

Rozsah vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem je upraven v § 85 odst. 2 a 3 ZOR a zároveň mezi společnými ustanoveními pro výživné v § 96 ZOR. Tato ustanovení stanoví zákonná kritéria, podle kterých se soud musí řídit při určení výše vyživovací povinnosti. Jedná se o schopnosti, možnosti a majetkové poměry na straně rodiče a o odůvodněné potřeby na straně dítěte, což jsou kritéria obecná, stejná pro všechny druhy vyživovacích povinností,⁵⁷ přičemž nezletilé dítě má právo na stejnou životní úroveň jako rodiče. Zákonná kritéria jsou stejná a jednotná pro všechny nezletilé děti, ale jednotlivé případy se od sebe liší v podkladech rozhodných pro určení rozsahu výživného. Např. u dětí stejného věku, s přibližně stejnými potřebami, může být u jednoho dítěte výživné dvojnásobně vyšší díky lepším možnostem, schopnostem a majetkovým poměrům rodiče. Vyživovací povinnost k dítěti mají oba rodiče, i když ne stejným dílem, protože se tato kritéria posuzují u každého rodiče zvlášť. NOZ postup při stanovení rozsahu vyživovací povinnosti příliš nemění, vyživovací povinnost je upravena v § 915 a násl.

Mimo tato tři základní kritéria přihlíží soud při určení rozsahu vyživovací povinnosti k tomu, komu je svěřeno dítě do péče po rozvodu, případně kdo pečuje o společnou domácnost (§ 85 odst. 3 ZOR). Tento rodič plní svou vyživovací povinnost jednak osobní péčí, ale také úhradou nákladů na bydlení a stravu. Povinnost platit výživné ve formě finančních prostředků uloží soud rodiči, který dítě svěřené do výchovy nemá. Z tohoto důvodu má rozhodnutí o výchově dítěte zásadní vliv na rozhodnutí o vyživovací povinnosti, které se tak stává na něm závislé, a nemůže být schválena dohoda rodičů o výživě dítěte, není-li schválena také dohoda o výchově. Bez toho, aby soud věděl, kdo bude o dítě osobně pečovat, nelze určit povinnost rodiče platit výživné ve formě finančních příspěvků. Proto zde hraje roli také citová orientace dítěte a jeho zázemí, výchovné schopnosti rodiče, stabilita budoucího výchovného prostředí, citové vazby dítěte na jiné příbuzné, tedy faktory významné při rozhodování o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů.⁵⁸

⁵⁷ vyživovací povinnost dětí k rodičům (§ 87 ZOR), mezi příbuznými (§ 88 ZOR), mezi manželi (§ 91 ZOR), mezi rozvedenými manželi (§ 92 ZOR), příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce (§ 95 ZOR)

⁵⁸ *Nezletilé děti po rozvodu* [online]. epravo.cz, 18. října 2002 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nezletile-deti-po-rozvodu-18988.html>>

3.1 Problematika plnění nad rámec vyživovací povinnosti a osobní péče o dítě

Ne vždy bude mít péče o dítě význam pro posouzení rozsahu výživného. Otázkou je například poskytování darů rodičem nad rámec jeho vyživovací povinnosti, čímž také dává rodič najevo svůj zájem o dítě. Nedá se ale říci, že by taková skutečnost byla zohledněna soudem při určování rozsahu vyživovací povinnosti, a to zejména v případě naturálních darů.

Pokud rodič, který dítě nemá ve své péči, poskytoval tomuto dítěti naturální plnění, namísto finančních prostředků, posuzuje soud, zda šlo pouze o příležitostné plnění, zda šlo o běžné dárky, nebo jiné plnění podobné povahy, které nesměřují k uspokojení odůvodněných potřeb dítěte. Pokud by tomu tak bylo, soud tato plnění nezapočte do výživného, které byl rodič povinen dítěti poskytovat.⁵⁹ Z uvedeného vyplývá také nemožnost rodiče samotného se rozhodnout, že např. jeden měsíc poskytne dítěti menší finanční částku, protože mu pořídil nové kolo, aniž by mu tak vznikl dluh na výživném.

Shodně uvádí také rozhodovací praxe obecných soudů. V jednom z případů se otec povinný k výživnému na nezletilé děti, kterému vznikl na výživném dluh, bránil skutečností, že nezletilým dětem daroval 1/16 nemovitosti. Soud se k tomuto vyjádřil tak, že bylo projevem svobodné vůle otce, obdaroval-li dcery spoluvlastnickým podílem na nemovitostech. Nelze omezovat rozsah vyživovací povinnosti otce k nezletilým tím, že na ně převedl majetek.⁶⁰

Otázkou je, jestli by byla situace řešena stejně, pokud by ze spoluvlastnictví takové nemovitosti měly nezletilé děti pravidelný měsíční příjem, např. v podobě nájmu. Lze se domnívat, že by s takovým příjmem, pokud by byl vyšší než náklady na údržbu nemovitosti, mohlo dítě nabýt schopnosti samostatně se živit a vyživovací povinnosti by zanikla. Pokud by tento příjem nebyl vysoký natolik, aby se z něj bylo dítě schopno samostatně živit, měl by k němu soud při stanovení výše výživného rodičů přihlídnout a tuto určit o to nižší. V rámci ustanovení NOZ by tato situace mohla být řešena v souladu s § 913, dle kterého se při určení rozsahu vyživovací povinnosti přihlíží také k majetkovým poměrům dítěte. Proto by v situaci, kdy nezletilý vlastní nemovitost, ať už z ní má pravidelné příjmy nebo ne, mohla být vyživovací povinnost rodiče určena v menším rozsahu.

Nejasným se zde může jevit pojem běžný dárek. Z uvedené judikatury je možné dovodit, že se musí jednat o věc nespádající do kategorie odůvodněných potřeb dítěte dle § 96 ZOR, a dále by se taky nemělo jednat o nahodilé plnění. Pokud tedy rodič poskytne dítěti

⁵⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. března 1966, sp. zn. 5 Cz 10/1966

⁶⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 299/2006

jednorázový dárek běžné povahy, soud k němu nebude při určení výživného přihlížet. Přestože se tedy také jedná o péči o dítě, je v tak malé míře, že v takovémto případě nebude mít vliv na rozsah vyživovací povinnosti. Ovlivnit může výši až při případném návrhu na zvýšení vyživovací povinnosti zpětně, kdy by se o toto plnění snížil dluh na výživném.

Stejně tak je posuzován krátkodobý pobyt nezletilého dítěte u rodiče, jež nemá dítě svěřené do péče. Ani tato situace nemá za následek dočasné zproštění tohoto rodiče povinnosti platit výživné.⁶¹ Zde je nicméně klíčovou otázkou další z abstraktních pojmů, u nichž není příliš jasný jejich význam, a to krátkodobý pobyt. Ten může vnímat každý soudce odlišně a mám za to, že pro sjednocení rozhodování soudů v této oblasti by bylo vhodné jej objasnit. Inspiraci bychom si zde mohli vzít např. z anglické právní úpravy. Ta stanoví snížení výše výživného pro rodiče, se kterým dítě nesdílí společnou domácnost, pokud se u něj nachází zpravidla déle než 52 nocí za rok. Jestliže se jedná o 52 nocí až 103 nocí ročně, je výživné sníženo o 1/7. O 2/7 je potom snížena výše, nachází-li se u tohoto rodiče dítě od 104 až 155 nocí za rok., o 3/7 v případě 156 až 174 nocí za rok a o celou polovinu, pokud je to déle než 174 nocí.⁶² Takto nastavená kritéria nemohou vzbuzovat pochybnosti a často zbytečné návrhy rodičů soudu na snížení výživného.

Odlišná je situace v případě darování finančních prostředků. Například při určování vyživovací povinnosti za dobu minulou se berou v potaz částky, které již byly rodičem na výživném poskytnuty. Pokud tedy rodič pravidelně přispíval na dítě měsíčně o 1.000,- Kč více než bylo stanoveno, soud zvýší vyživovací povinnost zpětně, a o tuto částku zmenší dluh na výživném za každý měsíc, kdy tak bylo hrazeno nad rámec dříve uloženého plnění. Také přihlédne při stanovení výživného otci např. k tomu, že matka s dítětem bydlí v domě, který je ve výlučném vlastnictví otce a hradí všechny náklady spojené s bydlením, čímž finančně napomáhá k realizaci bytových potřeb svého syna.⁶³

Výše popsany postup se zdá být správný. Dle mého názoru je u takového plnění kromě četnosti darování nutné rozlišit úmysl darujícího, tedy rodiče. Pokud dítěti daruje něco s tím, že si je vědom své zákonné vyživovací povinnosti vůči němu a poskytuje toto plnění za účelem splnění této povinnosti, protože je takové plnění na straně dítěte potřebné, jedná se o darování, ke kterému by měl soud přihlížet při stanovení výše vyživovací povinnosti. Tento znak obvykle obsahuje peněžní částka darovaná dítěti. Jestliže je ale darem jiná věc, a nelze s určitostí říct, že jejím darováním rodič měl v úmyslu plnit svou vyživovací povinnost (kolo),

⁶¹ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná ..., s. 33.

⁶² HERRING, Jonathan. *Family law...*, s. 195.

⁶³ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. března 2002, č.j. 26 Co 69/2002-47

neměl by se tento dar soudem zohledňovat. Vodítkem při rozlišování těchto situací může být třeba příležitost, při které byly pořízeny. Typický dárek k narozeninám či jiné podobné příležitosti zahrnut do plnění v rámci výživného nebude.

Péče o dítě nicméně nenahrazuje vyživovací povinnost rodiče vždy v plné míře. Všeobecně je přijímán názor, že u dětí nízkého věku osobní péče postačuje k plnění vyživovací povinnosti, zatímco u starších dětí, jejichž schopnosti jsou rozvinutější nikoli.⁶⁴ Je tomu tak proto, že tyto zvládají více obvyklých úkonů samy a již nepotřebují osobní péči rodiče v takové míře jako např. batole. Zejména s nástupem do mateřské školky zanikne rodiči povinnost osobní péče po dobu, co je dítě v takovémto nebo jiném podobném zařízení. Naopak jsou pro něj potřebnější finanční prostředky na uspokojení jeho odůvodněných potřeb, zejména při zahájení školní docházky. Nesmí se ale zapomenout na větší náročnost péče o nezletilé stoupající s věkem, zejména pomoc a dohled nad školní přípravou, zajištění jejich volného času a jeho kontrola, či řešení výchovných problémů adolescentního dítěte.⁶⁵ Bezpochyby ale osobní péče o nezletilé dítě vždy v nějaké části nahrazuje vyživovací povinnost rodiče.⁶⁶

Zajímavou se může jevit situace, kdy je dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů, ten však tuto péči nevykonává řádně, případně vůbec. Otázkou je, zdali má od okamžiku, kdy se o dítě přestane starat, povinnost plnit výživné dítěte v materiální formě, nebo až do nového rozhodnutí ve věci nemusí, protože účinný rozsudek mu takovou povinnost nestanoví.

Vodítkem může být náleží Ústavního soudu, kde rozhodoval v podobné situaci, jeli rozhodující faktická péče, anebo právní stav. Ačkoli se nezletilé děti nacházely v péči otce od 1. 6. 2004, krajský soud určil povinnost matce přispívat na výživu dětí až od 2. 12. 2004, kdy nabyl právní moci rozsudek svěřující děti do péče druhého rodiče, čímž odrážel faktický stav.

Zákon o rodině však nevylučuje, aby soud rozhodl o výši výživného i v případě rodiče, do jehož výchovy je dítě pravomocně svěřeno, pokud vyživovací povinnost neplní. *„Určuje-li pak soud vyživovací povinnost, musí stanovit její počátek, a to zásadně ode dne, kdy povinný rodič přestal k nezletilému dítěti plnit dobrovolně výživné, resp. je plnil v omezené míře; avšak, jak již uvedeno shora, za období nejdéle tři roky zpětně.“*⁶⁷ Jinak řečeno, vyživovací povinnost obou rodičů, jakož i právo nezletilých dětí na ni, trvá bez ohledu na skutečnost, do čí výchovy je nezletilé dítě právně svěřeno. *„Vychází se z toho, že rodič, do jehož výchovy bylo dítě rozhodnutím soudu svěřeno, poskytuje výživné naturálně. Dojde-li však k situaci, kdy*

⁶⁴ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 322.

⁶⁵ NOVÁ, Hana. *Vyživovací povinnost ...*, s. 33.

⁶⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné...*, s. 36.

⁶⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2006, sp. zn. IV. ÚS 257/2005

*se nezletilé děti dobrovolně od tohoto rodiče a s jeho souhlasem odstěhují a sdílí společnou domácnost s druhým rodičem, přestává rodič plnit vyživovací povinnost naturalně a je namístě, aby mu byla stanovena relutárně.*⁶⁸

Primárně by se výživné mělo platit v pravidelných opětujících se částkách, které jsou splatné vždy na měsíc dopředu. Rozhodnutí soudu pak musí být vždy odůvodněno tak, aby nebyly pochybnosti o výši výživného a jednotlivých kritériích, která soud použil při posouzení majetkových poměrů, schopností a možností povinného.⁶⁹

⁶⁸ nález Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2006, sp. zn. IV. ÚS 257/2005

⁶⁹ nález Ústavního soudu ze dne 24. března 2005, sp. zn. II. ÚS 519/2004

3.2 Odůvodněné potřeby

Odůvodněné potřeby dítěte jsou různé u každého jedince a rozdíl je patrný nejen u dětí různého věku ale také u těch, kteří mají např. z důvodu nepříznivého zdravotního stavu zvýšené náklady pro dosažení běžného životního standardu.⁷⁰

Vymezení odůvodněných potřeb dítěte je poměrně široké a jako takové nemůže být stanoveno taxativním výčtem. Proto bývá definováno obecnými pojmy a konkrétní stanovení je pak ponecháno na jednotlivých případech. Za odůvodněné lze označit „*všechny potřeby nutné pro kulturního člověka*“.⁷¹ Tuto kategorii bych rozdělila na dva druhy odůvodněných potřeb, a to základní potřeby nezbytné pro život a další potřeby.

Mezi odůvodněné potřeby nepochybně spadá uspokojení základních potřeb člověka, minimum nezbytné pro udržení zdravého života, tedy potřeba stravování, ošacení, ubytování, náklady na hygienické potřeby, které se vyskytují u každého dítěte přibližně ve stejném rozsahu. Zajištění ubytování je uskutečňováno zpravidla v bytě/domě spolu s rodičem, jemuž bylo dítě svěřeno do péče.

Mimo uvedené mezi odůvodněné potřeby dítěte patří také potřeby nad rámec nutných prostředků pro životní minimum, které slouží k rozvoji osobnosti nezletilého dítěte a jeho realizaci. Tyto se už zpravidla vyskytují v různé míře, v závislosti na zaměření dítěte, jeho vloh a předpoklady, nebo zdravotní stav a s ním spojená případná omezení. Jejich existence je také závislá na možnostech, schopnostech a majetkových poměrech rodiče. „*Jsou-li schopnosti a možnosti rodičů omezené, je třeba mít za to, že odůvodněnými potřebami jsou pouze běžné potřeby dítěte, které nepřesahují obvyklou základní míru všech nezbytných potřeb nutných pro život kulturního člověka.*“⁷² V závislosti na míře těchto schopností a možností rodiče jsou pak odůvodněné i další potřeby prospěšné pro rozvoj nezletilého.

Mám za to, že uspokojování první zde uvedené kategorie odůvodněných potřeb (základní potřeby) má přednost před jinými. Nastává tak situace, kdy např. zaplacení jazykového kurzu v zahraničí může být odůvodněnou potřebou, pokud ale nejsou uspokojeny prioritní potřeby nezletilého, např. pravidelná strava, jazykový kurz by měl této potřebě ustoupit.

V souvislosti s rozvojem nezletilého dítěte přichází v úvahu primárně potřeba jeho vzdělání. Za tímto účelem si soud může vyžádat zprávu ze školy, kterou dítě navštěvuje.

⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné ...*, s. 262.

⁷¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné ...*, s. 259.

⁷² NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 73.

V úvahu připadá vynaložení finančních prostředků na školné.⁷³ Nezletilé děti velmi často navštěvují různé zájmové kroužky, provozují rozličné volnočasové aktivity, ať už sportovního, uměleckého anebo vzdělávacího charakteru. Udržování takovýchto činností je bezpochyby v zájmu dítěte, a tedy odůvodněné, i když často může být finančně velmi náročné. Do nákladů na výživu se taktéž započítávají výdaje spojené s kulturním obohacením nezletilého.

Zdraví dítěte ovlivňuje jeho výlohy taktéž značným způsobem. Dítě, které je zdravotně postižené vynakládá obvykle mnohem větší finanční prostředky než dítě trpící běžnými přechodnými nemocemi. Jedná se o rehabilitace, rehabilitační pobyty, zdravotní pomůcky (brýle, ortopedické vložky, rovnátka) nebo léky a další. I pouhá nutnost určité diety nebo výběr speciální stravy přikázané lékařem se počítají mezi náklady na odůvodněné potřeby. Tyto skutečnosti posoudí soud zejména na základě zprávy dětského lékaře, u kterého je registrováno. Potřeby dítěte, které musí hradit rodič z výživného, záleží také na tom, v jaké míře jsou kryty např. zdravotním pojištěním.⁷⁴

Odůvodněné potřeby lze také rozlišovat podle věku dítěte. Jednak se s časem tyto potřeby mění, jednak se stářím nezletilého dítěte přibývají. V časové ose života nezletilého dítěte můžeme nalézt několik hraničních bodů, se kterými zpravidla dochází ke změně potřeb dítěte.⁷⁵

Narozením dítěte vznikají prvotní potřeby dítěte, zejména vybavení pro něj. Nákup dětské postýlky, kočárku a dětských plen bývá označován jako tzv. výbavička. V tomto věku plní zpravidla matka svou vyživovací povinnost osobní péčí o dítě.⁷⁶

Za první přechod od narození dítěte lze považovat věk tří let, který bývá většinou spojován s opuštěním rodinného prostředí a nástupem do mateřské školky. Potřeby dítěte předškolního věku se rozrůstají například o potřebu platit školkovné, v tomto věku také vznikají první zájmové aktivity. V případech, kdy není rodič kvůli pracovním povinnostem schopen se o dítě postarat sám a nelze ho umístit např. do jeslí/mateřské školky, patří mezi odůvodněné potřeby také náklady na třetí osobu, která pečuje o nezletilé dítě. Za takových okolností již ale nelze takovému rodiči přičítat plný výkon osobní péče o dítě.⁷⁷

Velmi významným předělem je nástup do základní školy. Náklady prvňáčka mnohonásobně vzrostou v porovnání s dítětem předškolního věku. Rodiče musí dítěti pořídit

⁷³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné*. ..., s. 41.

⁷⁴ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací* ..., s. 75.

⁷⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka. *České rodinné* ..., s. 259.

⁷⁶ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského* ..., s. 175.

⁷⁷ rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. září 1973, sp. zn. 1 Cz 74/1973

kompletní školní výbavu skládající se ze školní aktovky, psacích potřeb, učebnic, cvičebního úboru a jiných.⁷⁸ Náklady na hračky a mimoškolní aktivity dítěte rostou poměrně s jeho věkem. Nelze však po rozvodu v plném rozsahu zachovat uspokojování všech četných zájmů dítěte jako měl před rozvodem, ale pouze základní a obvyklé potřeby dítěte útlého věku s určitými standardními zájmy.⁷⁹ S tímto názorem vysloveným judikaturou se nelze ztotožnit. Rozvod manželství představuje zásah do rodinného života a změnu životního stylu, ale na výživě dítěte by se nemělo nic změnit. Uvedený názor lze akceptovat až za situace, kdy by se zároveň změnil také majtkové poměry otce v souvislosti s jeho novými výdaji na bydlení nebo vyživovací povinností k nové rodině.

S ukončením povinné školní docházky dále souvisí další příprava k budoucímu povolání. Vyživovací povinnost zde může zaniknout, protože dle zákoníku práce získá nezletilý způsobilost uzavřít pracovněprávní vztah a může nabýt schopnost samostatně se živit.⁸⁰

Odůvodněné potřeby se mohou zvýšit i v jiných souvislostech než s věkem, např. v důsledku nemoci, změnou školy, apod. Na všechny tyto situace pamatuje § 99 ZOR, který umožňuje soudu změnit rozsah vyživovací povinnosti v případě nezletilého dítěte i bez návrhu v důsledku změny poměrů. Jedná se o prolomení překážky rei iudicatae, kdy soud porovnává všechny okolnosti odůvodňující původní rozsudek s okolnostmi v době řízení o změně.⁸¹

Potřeby dítěte mohou být nejen opakované, ale také jednorázové. S tím je při stanovení výše vyživovací povinnosti třeba počítat a vytvořit komplexní seznam odůvodněných potřeb dítěte i s těmito jednorázovými.⁸² Takový postup dle mého názoru není vždy možný. Ne vždy lze předvídat všechny výdaje spojené s potřebami dítěte. Může tak dojít k situaci, kdy má rodič, který o dítě osobně pečuje, nepřiměřeně vyšší míru výdajů. Pokud by bylo zapotřebí, vše lze vyřešit návrhem na zvýšení výživného k nezletilému dítěti z důvodu změny poměrů na straně nezletilého.

Za předpokladu, že to možnosti a schopnosti rodiče umožňují a jeho životní úroveň přesahuje potřeby dítěte, lze přiznat dítěti vyšší výživné, než spotřebuje (§ 85a odst. 2 ZOR). Tato otázka byla dlouhodobě diskutovaná a judikatura soudů se ze začátku přikláníla

⁷⁸ *Kolik stojí vybavení pro prvňáčka? Víc než 12 tisíc!* [online].Nasepenize.cz, 19. srpna 2012 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.nasepenize.cz/kolik-stoji-vybaveni-pro-prvnacka-vic-nez-12-tisic-10808>>

⁷⁹ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. března 2002, č.j. 26 Co 69/2002-47

⁸⁰ FETTER, Richard. *Dítě student poprvé na brigádě v práci* [online]. mesec.cz, 23. června 2009 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.mesec.cz/clanky/dite-student-poprve-na-brigade-v-praci/>>.

⁸¹ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 18.

⁸² rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. prosince 1994, sp. zn. 13 Co 588/1994

k názoru, že výživné má mít spotřební charakter a jeho rozsah má být určen tak, aby se celé spotřebovalo, bez možnosti spoření na budoucí potřeby.⁸³ Tento názor již byl překonán a horní hranice výživného proto není určena ani jako doporučující limit. Platí, že by mělo krýt všechny potřeby dítěte, které jsou pro něj ještě prospěšné.⁸⁴ Výživné tak lze omezit ne podmínkou spotřebovatelnosti, ale prospěšnosti pro dítě. Nicméně v budoucnu bude těžké určit, co je pro dítě ještě prospěšné a co ne, a odpověď na tuto otázku přinese až judikatura v konkrétních případech.

⁸³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka. *České rodinné ...*, s. 263.

⁸⁴ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského ...*, s. 175.

3.3 Kritérium stejné životní úrovně

Ustanovení § 85 odst. 2 ZOR dále poskytuje dítěti právo podílet se na stejné životní úrovni svých rodičů. Otázka životní úrovně rodiče je závislá právě na jeho možnostech a schopnostech k získání majetku a také určuje, jaké potřeby dítěte jsou dostatečně odůvodněné. Všechna kritéria jsou tak vzájemně provázaná a nelze je používat jedno bez druhého. Nezletilé dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů, což může vzbuzovat pochybnost, kterého z rodičů, protože jejich životní úroveň se mnohdy značně liší. V uvedeném mám za to, že je třeba postupovat stejně jako u možností, schopností a majetkových poměrů rodiče u každého zvlášť. Výsledná životní úroveň dítěte pak může být v důsledku vysoké životní úrovně jednoho z rodičů vyšší, než životní úroveň druhého rodiče.

Rozsah odůvodněných potřeb se liší u jednotlivých druhů vyživovací povinnosti a jsou v poměru zvláštním vůči obecné společné úpravě v § 96 a násl. ZOR, např. v režimu vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům, je dle § 87 odst. 1 ZOR stanoveno kritérium slušné výživy, tedy zajištění průměrného životního standardu,⁸⁵ nebo při vyživovací povinnosti mezi manžely existuje v § 91 odst. 1 ZOR kritérium stejné hmotné a kulturní úrovně, u manželů rozvedených je to v § 92 odst. 1 ZOR přiměřená výživa, mezi předky a potomky dle § 90 ZOR nutná potřeba a v režimu příspěvku neprovdané matce na výživu a úhradu některých nákladů je v § 95 odst. 1 ZOR stanovena přiměřená výživa.⁸⁶ Je zřejmé, že pro nezletilé dítě je poskytováno nejširší vymezení jeho odůvodněných potřeb a je tak co nejlépe zajištěn jeho zdravý vývoj v dospělého a samostatného jedince.

Kritérium stejné životní úrovně plní funkci limitace odůvodněných potřeb dítěte, tzn., určuje, které potřeby jsou ještě odůvodněné a které už ne. Jsou tedy uspokojovány primární potřeby dítěte a až pokud tak životní úroveň rodiče dovolí, je možné připustit i některé nadstandardní potřeby dítěte za odůvodněné. Přestože odůvodněným potřebám nezletilých dětí by v některých případech odpovídalo vyšší výživné, z důvody poměrování výše výživného s životní úrovní otce to mnohdy není možné.⁸⁷

Ohledně nezletilých dětí, u kterých nezanikla vyživovací povinnost, nicméně již mají v menší míře svůj vlastní příjem (ze studentských brigád, zejména v období letních prázdnin, z nájmu, z jejich umělecké tvorby, prospěchové či sociální stipendium), se vedou často diskuze, v jaké míře je jim rodič povinen poskytnout výživné. Za rodiče lze argumentovat

⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné ...*, s. 270.

⁸⁶ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 365.

⁸⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I.ÚS 527/2006

např. faktem, že dosahuje-li již životní úroveň dítěte téměř stejné míry jako životní úroveň rodiče ať už z příčinění dítěte, postačí nižší výdaje na jeho výživu ze strany rodiče. Soudní praxe ale většinou zastává opačný názor. Jde-li o přivýdělek dítěte, které do něj investovalo svůj volný čas a úsilí, nebývá příliš při určování rozsahu výživného zohledňován.⁸⁸ Stejně tak pokud se jedná o prospěchové stipendium, které představuje především druh odměny dítěte za jeho výjimečný výkon.⁸⁹ Pokud má dítě pravidelný příjem, nebo vlastní majetek, lze k němu přihlížet, nicméně vyživovací povinnosti rodiče nemohou ve velké míře ovlivnit. Do těchto příjmů patří také dávky sociálního zabezpečení, zejména sirotčí důchod.⁹⁰

Pokud by však životní úroveň nezletilého dítěte, a to i bez výživného poskytovaného povinným rodičem, byla větší, než životní úroveň rodiče, mám za to, že tento případ odůvodňuje menší, ne-li nulovou výši výživného od tohoto rodiče. Taková situace může nastat např. u dětské filmové hvězdy. Toto detailněji řeší § 912 NOZ, který již upravuje situaci, kdy dítě má vlastní majetek. Pokud jeho příjem z výdělečné činnosti nestačí k jeho výživě, má stále právo na výživné. Z toho usuzuji, že v opačném případě by toto právo již neměl.

Zdánlivě určení rozsahu vyživovací povinnosti jednoho rodiče s určením rozsahu vyživovací povinnosti druhého rodiče nesouvisí, protože se posuzují schopnosti, možnosti a majetkové poměry zvlášť u každého rodiče. Dle mého názoru ale právě u porovnávání životní úrovně nezletilého dítěte a rodiče, se kterým dítě nežije, dochází k setkání těchto dvou vyživovacích povinností obou rodičů, kdy plnění jedné může výrazně ovlivnit plnění druhé. Děje se tak, protože životní úroveň nezletilého je ovlivněna, ne-li přímo odvislá především od životní úrovně rodiče, který má dítě v osobní péči. Proto se může stát např. v situaci, kdy životní úroveň tohoto rodiče je velmi vysoká, že životní úroveň nezletilého je následně vyšší než rodiče, se kterým dítě nežije. Protože jsou již uspokojeny všechny odůvodněné potřeby dítěte, mám za to, že v tomto případě by soud měl taktéž určit výživné v nulové výši tomuto druhému rodiči.

Nejasnou se může jevit také povaha kritéria stejné životní úrovně, tzn., zda se jedná obsahově o faktickou životní úroveň, nebo předpokládanou, právní. K tomuto se vyjádřil například Ústavní soud když konstatoval fakticitu tohoto pojmu. Jednalo se o případ, kdy matka nezletilého dítěte požadovala zvýšení výživného po otci, který již žil v dalším novém manželském svazku ve kterém měl s novou ženou jiné nezletilé dítě. Ten se zvýšení bránil,

⁸⁸ rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. ledna 1968, sp. zn. 6 Co 676/1967

⁸⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné*. ..., s. 42.

⁹⁰ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací* ..., s. 97.

protože po narození tohoto dítěte nastoupil namísto své nové manželky na rodičovskou dovolenou a jeho příjem se tak o polovinu snížil. Odvolací soud zde tak na základě této změny poměrů na straně otce dovedl, že životní úroveň otce se snížila.

K pochopení celé situace je však nutné zdůraznit, že i přes snížení otcova příjmu se ekonomická situace v rodině otce nezměnila, k čemuž došel soud porovnáním příjmů otce a jeho manželky před nástupem otce na rodičovskou dovolenou a po jeho nástupu na ni. Ke změně poměrů tedy fakticky nedošlo. Odvolací soud však v rozporu s touto skutečností nesprávně dovedl, že při určení výživného se vychází z příjmů a majetkových poměrů výživou povinného otce nikoliv z příjmů jeho manželky, a uvedené platí o to více za situace, že příjmová a majetková sféra otce a jeho manželky je zúžením společného jmění manželů oddělena.

Ústavní soud došel k opačnému závěru, že u rodiče se musí řádným způsobem zjistit a posoudit nejen jejich výdělek (popřípadě jiné příjmy), ale rovněž skutečně dosahovaná (faktická) životní úroveň, na níž se mají děti právo podílet. Ústavní soud poukázal na fakt, že *„povinný rodič nežije v nějakém vakuu, ohraničeném pouze jeho příjmy, z nichž především má vyživovací povinnost plnit, ale že existuje další množina skutečností, která má větší či menší vliv na jeho celkovou životní úroveň. Soužití v manželství nebo podobném svazku lze mezi takové skutečnosti zařadit.“*⁹¹ Mezi manžely existuje vzájemná vyživovací povinnost dle § 91 ZOR a je věcí manželů, který z nich bude na rodičovské dovolené s nezletilým dítětem, tj. který z nich se bude osobně věnovat péči o rodinu, a který z nich bude vydělávat. Pokud ale původně vydělávající rodič transformuje svou péči o rodinu do roviny osobní, nikoliv finanční, nesmí být takovéto rozhodnutí na úkor právem chráněných zájmů ostatních nezletilých dětí, k nimž má tento rodič zákonnou vyživovací povinnost. Životní úroveň otce je v posuzovaném případě blízce spojená s životní úrovní jeho manželky, protože žijí ve společné domácnosti a společně uhrazují náklady, posuzuje se tedy celková životní úroveň, nikoliv pouze fakticky dosahované příjmy.

Při rozhodování soud vycházel ze svého dřívějšího nálezu,⁹² který posuzoval situaci, kdy obecný soud na jedné straně vycházel z příjmů celé rodiny otce, včetně příjmů jeho manželky, leč na druhé straně nevycházel z příjmů celé domácnosti matky nezletilých, neboť nezapočítával příjem druhá matky a to z důvodu, že jde o osobu, která dle zákona o rodině nemá vyživovací povinnost ani k matce, ani k oprávněným nezletilým dětem.

⁹¹ náleží Ústavního soudu ze dne 1. února 2008, sp. zn. II. ÚS 1619/2007

⁹² náleží Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. 527/2006

Ústavní soud však došel k závěru, že přestože se nejedná o osobu povinnou k poskytování výživného dle ZOR, tak přítel matky s ní žije ve společné domácnosti a podílí se na uspokojování potřeb rodiny, což se odráží jak v poměrech rodiče, kterému bylo nezletilé dítě svěřeno do výchovy, tak i v poměrech nezletilého dítěte. Otázka životní úrovně rodiče a nezletilého dítěte je ze své podstaty založena na fakticitě, nikoli na pouhé právní stránce, tedy nezáleží na tom, zda se jedná či nejedná o osobu dle ZOR k vyživovací povinnosti povinnou podíl druhá na uspokojování potřeb rodiny se na životní úrovni člena rodiny projeví fakticky vždy a nepřihlížet k tomu by bylo konstruováním fikce a v rozporu s reálným stavem.⁹³

Stejná životní úroveň hraje významnou roli také v případech, kdy jeden z rodičů má tak vysoký příjem, že přesahuje rámec odůvodněných potřeb dítěte. To znamená, že za situace, kdy jsou již plně uspokojeny všechny odůvodněné potřeby dítěte, a jeho životní úroveň stále nedosahuje životní úrovně rodiče, je odůvodněné zvýšení vyživovací povinnosti. V § 915 NOZ je již přesněji upraveno, že hledisko stejné životní úrovně předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte.

⁹³ stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 23. června 1967, sp. zn. Pls 4/1967

3.4 Schopnosti, možnosti, majetkové poměry rodiče

Základ pro výpočet rozsahu výživného nezletilého dítěte na jeho odůvodněné potřeby je tvořen jak schopnostmi a možnostmi rodiče dosáhnout určitého výdělku, tak výnosy z jeho majetku nebo příjmy z jeho podnikatelské činnosti. Tato kategorie kritérií na straně rodiče vyjadřuje individuální podíl rodiče, kterým se účastní na vyživovací povinnosti.⁹⁴ Složka majetkových poměrů byla do ZOR včleněna až tzv. Velkou novelou ZOR z roku 1998.⁹⁵ Před novelou se výživné určovalo z průměru pracovní odměny za určitý časový úsek.⁹⁶ Jak uvádí důvodová zpráva k novele, vycházelo se z principu tzv. dvoupříjmové rodiny (oba rodiče mají příjem ze zaměstnání). Uvedená změna tak zpřesňuje podmínky pro určení rozsahu výživného a reaguje zejména na změněné sociální podmínky od roku 1963, a které se již před novelou odrážely v judikatuře.⁹⁷

3.4.1 Schopnosti a možnosti

Pro rozsah vyživovací povinnosti jsou rozhodující v první řadě reálné výdělečné možnosti a schopnosti rodiče, které jsou dány jak jeho subjektivními rysy, tak i okolnostmi objektivního rázu.⁹⁸ Pro zjištění schopností a možností rodiče soud vychází z jeho věku, vzdělání a kvalifikace, zdravotního stavu, dalších možných vyživovacích povinností ať už vůči jiným dětem nebo např. vůči rozvedenému manželu, významným faktorem je také míra nezaměstnanosti v regionu, kde se povinný důvodně zdržuje.⁹⁹

Možnosti rodiče jsou považovány za kategorii tvořenou objektivními skutečnostmi.¹⁰⁰ V praxi to znamená, že soud zjišťuje, jaký rozsah výživného by byl schopný poskytovat jakýkoli jiný jedinec stejného pohlaví, věku, společenského postavení a vzděláním, za stejné situace na trhu práce.

Za **schopnosti** rodiče jsou naopak považovány subjektivní vlastnosti osoby. Jedná se například o manuální zručnost, pracovní zvyklosti a zkušenosti daného jedince, flexibilita a schopnost přizpůsobit se, sociální zralost,¹⁰¹ jeho zdraví, vlohy, vlastnosti a nadání.¹⁰² Avšak i schopnosti rodiče se posuzují „v rámci objektivně existujících společenských možností.“¹⁰³

⁹⁴ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 76.

⁹⁵ novela provedena zák. č. 91/1998 Sb.

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné ...*, s. 260.

⁹⁷ Důvodová zpráva k z. č. 91/1998 Sb.

⁹⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 6. února 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/2007

⁹⁹ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 320.

¹⁰⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 398.

¹⁰¹ Tamtéž.

Kritérium možnosti rodiče se projevuje při zjišťování pracovních příležitostí. Zde může soud spolupracovat s jinými orgány, zejména s úřadem práce, pomocí něhož lze zjistit počet volných pracovních míst v profesním oboru rodiče a rozmezí, ve kterém se pohybují příjmy takových pracovníků. Toto je označováno jako **potencialita příjmu**.¹⁰⁴ Existují-li objektivní možnosti rodiče, je třeba zjistit, zda v rámci nich využívá svých schopností v plné míře. Není tedy rozhodný fakticky vyplácený příjem, např. příspěvky v nezaměstnanosti, ale příjem, kterého by mohl rodič dosáhnout, pokud by obsadil volné pracovní místo. Pokud rodič takové místo obsadil, zkoumá se v rámci této pracovní pozice, zdali ho vykonává řádně, tzn. nemá menší výdělek z důvodů neopodstatněné absence, porušení pracovní kázně nebo nevyužití pracovní doby.¹⁰⁵

Možnost rodiče vykonávat určitou práci a vydělávat určitou částku neboli potencialita příjmu je stěžejní také v případech, kdy povinný nemá žádný příjem, ale soud zjistí, že vlastní několik nemovitostí,¹⁰⁶ nebo jiný hodnotný majetek. Východiskem pro takovou situaci musí být v souladu se zásadou potenciality příjmu řešení, které vezme v potaz možnost povinného prodat tyto movité či nemovité věci a z výtěžku prodeje uhradit pohledávku na výživném nezletilého dítěte. V této situaci proti sobě stojí dva právní principy, tedy ve prospěch povinného svědčí Ústavně zaručené právo vlastnit majetek,¹⁰⁷ a na druhé straně povinnost mu uložená na základě zákona sloužící k ochraně života nezletilého dítěte, chráněná čl. 32 odst. 1 a odst. 4 LZPS. Dle právní metodologie je právní princip třeba použít do té míry, dokud nekoliduje s jiným právním principem stejné právní síly. Je tedy nutné proporcionálně poměřit, který zájem chráněný zákonem převažuje.¹⁰⁸ Je zřejmé, že ochrana života nezletilého převažuje nad ochranou vlastnického práva. Lze-li takovou dispozici s vlastním majetkem na osobě povinné výživou spravedlivě požadovat, započítává se mezi výnos rodiče jako potenciální příjem.

Obdobně se zkoumá potencialita příjmu, pokud povinný rodič nedosahuje takové mzdy, která by odpovídala jeho schopnostem. V takovém případě soud zjišťuje, jestli je na trhu práce pro povinného platově příznivější pracovní pozice a případně důvody, z jakých povinný tuto práci nevykonává. Za důležité důvody lze pokládat zejména zdravotní příčiny, organizační změny uvnitř podniku, který ho zaměstnává a jiné.

¹⁰² NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 17.

¹⁰³ Tamtéž, s. 76.

¹⁰⁴ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině*, s. 321.

¹⁰⁵ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 77.

¹⁰⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině...*, s. 399.

¹⁰⁷ Listina základních práv a svobod, usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., čl. 11 odst. 1

¹⁰⁸ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva, úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 60.

Naopak odmítnutí dědictví např. zdůvodněné osobními spory s pozůstalým nelze považovat za ospravedlňující skutečnost.¹⁰⁹ Vodítkem pro tyto situace je § 96 odst. 1 ZOR stanovující povinnost soudu zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. V takové situaci ale musí mít výhodnější zaměstnání nalezené soudem přibližně stejné pracovní podmínky jako zaměstnání stávající. V jednom z případů uznal Ústavní soud pochybení obecného soudu, který založil rozhodnutí na zprávě o platových nabídkách uvádějící vyšší možný příjem. Tato místa nicméně dle tvrzení odvolatele nezaručovala vyšší výdělek, protože se jednalo o zaměstnání na dobu určitou nebo na poloviční úvazek.¹¹⁰

Tuto situaci řešil také Ústavní soud ve stížnosti otce, který původně požadoval snížení rozsahu výživného, čehož u soudu prvního stupně dosáhl, nicméně soud odvolací rozsah výživného naopak zvýšil. Své rozhodnutí odůvodnil tak, že otec ukončil bez vážného důvodu pracovní poměr u jedné obchodní společnosti, který pro něj mohl představovat výrazně vyšší výdělek, a z toho důvodu mu bylo výživné zvýšeno. Proto při hodnocení výdělkových schopností stěžovatele pak soud vycházel mj. z jeho příjmů předpokládaných. Otec argumentoval, že mu jako místo výkonu práce byla nabídnuta Plzeň, místo vzdálené 500 km od jeho bydliště, a to v době, kdy jeho druhá manželka byla těhotná a potřebovala jeho péči; přitom bydlení v Plzni mu nebylo zajištěno. Po narození dítěte by mu pak uvedená vzdálenost znemožňovala řádnou péči o narozené dítě.

Nelze než dát otci nezletilého dítěte za pravdu a tento důvod považovat za dostatečně oprávněný. Z konkrétní situace nevyplývá, že by se otec vzdal tak lukrativního zaměstnání za účelem snížení jeho vyživovací povinnosti. Shodně rozhodl i Ústavní soud a napadené rozhodnutí zrušil, s tím, aby obecné soudy zjistily, jaké byly (jsou) výdělkové poměry a možnosti stěžovatele po odchodu z obchodní společnosti.¹¹¹

Jestliže povinný změnil své bydliště a z takového důvodu odmítl výhodnější zaměstnání, je potřeba zjistit pohnutku změny bydliště. Lze se domnívat, že pokud by se např. přistěhoval do blízkého okolí bydliště nezletilého, zejména aby zvýšil četnost styku s ním, jedná se o důvod, který nemůže být přičítán k tíži povinného, přestože se nově nachází v regionu s větší mírou nezaměstnanosti a menším počtem pracovních příležitostí v jeho oboru. Pokud by se ale odstěhoval bez zvláštní příčiny, čímž by snížil své příjmy, při určení

¹⁰⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině...*, s. 399.

¹¹⁰ nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2009, sp. zn. II. ÚS 1846/2009

¹¹¹ nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2009, sp. zn. I. ÚS 1924/2008

rozsahu vyživovací povinnosti by se vycházelo z jeho potenciálního příjmu. Tak tomu bylo například ve věci návrhu otce na snížení vyživovací povinnosti, který podal z důvodu svých zmenšených příjmů. Otec nezletilého ukončil pracovní poměr dohodou a následně se přestěhoval do jiného regionu, kde byl veden v evidenci uchazečů o zaměstnání. Soud návrhu nevyhověl, neboť se otec odstěhoval za svou novou přítelkyní, přičemž bezdůvodně opustil své stávající zaměstnání, jeho chování se jeví jako nezodpovědné, a proto mu výše výživného nebude změněna.¹¹²

V minulosti se již vyskytly případy, kdy se povinný bez důležitého důvodu vzdal lépe platově ohodnoceného příjmu nebo majetkového prospěchu za účelem vyhnout se vyššímu rozsahu vyživovací povinnosti. Proto pokud je povinný evidovaný na úřadě práce, reálně se zkoumají jeho pracovní možnosti, a v případě, že soud zjistí existenci takového volného pracovního místa, o které se povinný bez důležitého důvodu neucházel, stanoví rozsah výživného z platového ohodnocení této práce. Tato potencialita příjmů má nicméně i svou mez, a to hranici životního minima. Pokud by se totiž příjmy povinného rodiče dostaly po odečtení výživného pod tuto hranici, je to důvod pro snížení výživného. Na tomto příkladě je vidět, že ani ochrana nezletilého dítěte není bezmezná, ale končí tam, kde omezuje právo druhého na život.¹¹³

O možnost vyššího příjmu by se povinný připravil také pobytem ve vazbě nebo při výkonu trestu odnětí svobody. V případě trestu odnětí svobody je bezpochyby vina na straně tohoto rodiče a není možné, aby tato skutečnost měla účinky v neprospěch nezletilého. Literatura rozlišuje mezi trestem odnětí svobody za trestný čin zanedbání povinné výživy a za jiné tresty.¹¹⁴ K tomu judikatura k první kategorii přidává také trestný čin týrání svěřené osoby (nezletilého dítěte), případně trestný čin směřující proti druhému rodiči,¹¹⁵ kdy shodně vychází soud při rozhodování o výživném k této osobě z jeho možností a schopností, jaké měl před vzetím do vazby.¹¹⁶ Ve zbytku trestných činů, tedy takových, kdy povinný nezasahuje úmyslně do sféry nezletilého dítěte chráněné zákonem, by měl soud zohlednit možnosti vězeňské správy, zda bude schopna pro odsouzeného rodiče zajistit takové zaměstnání, ze kterého by měl příjem. Pokud by rodič nebyl schopný práce, nebo ta mu nebyla přidělena, nelze mu za takovou dobu ukládat povinnost platit výživné.¹¹⁷

¹¹² rozsudek Okresního soudu v Blansku ze dne 28. února 2012, sp. zn. P 126/2010

¹¹³ Listina základních práv a svobod, usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., čl. 6 odst. 1

¹¹⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině...*, s. 399.

¹¹⁵ nález Ústavního soudu ze dne 6. února 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/2007

¹¹⁶ rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. ledna 1998, sp. zn. 11 Co 50719/97

¹¹⁷ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 318.

S tímto názorem se nelze zcela ztotožnit. Lze se domnívat, že jakýkoliv trestný čin spáchaný úmyslně rodičem dítěte nelze přisuzovat k tíži nezletilého dítěte, bez ohledu na to, jedná-li se o trestný čin, kde je objektem zdraví nezletilého dítěte nebo jakýkoliv jiný. Tímto skutkem se rodič dobrovolně vzdává objektivní možnosti dosahovat vyššího příjmu. Proto by měl soud ponechat výši výživného stejnou jako před nástupem do vězení. Nemá-li odsouzený po dobu pobytu ve věznici žádný pravidelný příjem, je možné uspokojit vyživovací povinnost z jeho majetku. Až pokud ani takový majetek povinného nebude existovat, bylo by možné vyživovací povinnost snížit s ohledem na faktický pobyt ve vězení. Soudní praxe se k tomuto stanovisku postupně přiklání. Proto je vyživovací povinnost rodiče ve vazbě nebo ve věznici stanovena vždy, jen její výše je modifikována s ohledem na okolnosti. Vznikne-li na výživném dluh, bude ho rodič schopen uhradit po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.¹¹⁸

Ke shodnému názoru lze dojít také interpretací judikatury.¹¹⁹ V konkrétním případě, se otec nacházel ve vazbě a poté ve výkonu trestu a tímto mu bylo zabráněno vlastní prací získávat finanční prostředky pro výživu. Ústavní soud v tomto případě nesouhlasil s názorem odvolacího soudu jenž konstatoval, že nebyl zjištěn majetek, ze kterého by bylo možno výživné po dobu jeho vazby a trestu plnit a proto tuto povinnost zrušil. Dle Ústavního soudu ale tento stav otec zavinil sám svým trestným a velmi brutálním jednáním vůči matce dítěte a tak je spravedlivé vycházet při hodnocení schopností a možností otce dosahovat určitého příjmu z výdělku, který měl u svého zaměstnavatele. Odvolací soud ve svém rozhodnutí nezohlednil ochranu nezletilého dítěte, když vycházel z objektivního stavu. Situaci povinného měl hodnotit včetně subjektivních vlastností tak, že svým skutkem se sám otec vzdal možnosti dosáhnout určitého příjmu, který by odpovídal jeho možnostem a schopnostem. Zbavil-li se rodič svým úmyslným jednáním, pro které byla na něj uvalena vazba a pro něž byl následně odsouzen k trestu vězení, objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti, nelze tuto skutečnost přičítat k tíži tohoto dítěte. Opačný případ by umožňoval extrémní situaci, kdy by se rodič úmyslným trestným činem vůči nezletilému dítěti, příp. druhému z rodičů s následným uvalením vazby a uložením trestu vězení po pravomocném odsouzení zbavil vyživovací povinnosti.

¹¹⁸ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině ...*, s. 319.

¹¹⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 6. února 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/2007

S názorem Ústavního soudu nelze než souhlasit. Tímto pokryl možné únikové cesty pro rodiče, jež se chce vymanit z povinnosti řádně platit výživné.¹²⁰

Rozlišit by pak šly zejména situace v případě vazby. V tomto stádiu trestního řízení je osoba vzatá do vazby pouze osobou obviněnou, nikoliv odsouzenou, a proto existuje možnost dle zásady presumpce nevin, že trestný čin nespáchala a bude zproštěna obžaloby. Za těchto okolností je očividné, že povinný objektivně nemohl ovlivnit své vzetí do vazby a následné snížení svého příjmu, a proto by soud měl na rozdíl od předchozích případů přihlídnout k reálnému stavu majetkových poměrů obviněného v době pobytu ve vazební věznici.

Potenciální příjem rodiče nelze hodnotit samostatně bez ohledu na subjektivní kategorii schopností. Tak tomu bylo v případě, kdy soud stanovoval vyživovací povinnost otce, přičemž ten měl jako předmět své živnosti stejnou činnost jako matka dětí. Obecný soud zde vyvodil, že měsíční příjem dosahuje stejné částky jako příjem matky. Při určení výše výživného vycházel z daňových přiznání a následně ze zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí o možnosti výdělků dosahovaných jako průměrných v dané profesi statistikou tohoto ministerstva, konkrétně z jeho předpokládaného příjmu podle zprávy o průměrných výdělcích tlumočnicků. Ten však tuto činnost vyvíjel pouze příležitostně. Soud nezohlednil, že v konkrétním případě se příjem může podstatně lišit od skutečnosti. Rozdílem byl také dán vzhledem k bydlišti obou rodičů. V Severočeském kraji, kde otec žije, jsou podstatně odlišné výdělkové možnosti než v jiných regionech. Dle názoru Ústavního soudu, který následně řešil stížnost otce, nelze totiž paušálně tvrdit, že profese překladatele či tlumočnicka není vázána na místo bydliště a nevzít přitom v potaz např. konkurenci na trhu, která může být značně ovlivněna mimo jiné i místem bydliště uchazeče o práci (osobní kontakty atd.).¹²¹

Je tedy nezbytné pro správné určení rozsahu se zaměřit na komplexní zhodnocení schopností i možností povinného. Na kritéria, pomocí nichž se určuje výše výživného, nelze nahlížet samostatně.

¹²⁰ srov. LUŽNÁ, Romana. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody – vybraná judikatura. *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 11, str. 12.

¹²¹ náleží Ústavního soudu ze dne 12. září 2006, sp. zn. I. ÚS 299/2006

3.4.2 Majetkové poměry

Majetkové poměry povinného rodiče významným způsobem ovlivňují jeho životní úroveň. Pokud by dítě s tímto rodičem žilo, mělo by z jeho majetku prospěch, a proto je spravedlivé požadovat, aby přenesl povinný část z výhod tohoto majetku také na dítě, byť ve formě výživného. Soud zjišťuje majetkové poměry jednak ze skutkových tvrzení a jednak ve spolupráci s jinými orgány. V řízení o výživném k nezletilého dítěte platí zásada vyšetřovací,¹²² přesto je zjištění majetkových poměrů ve velké míře ovlivněno aktivitou oprávněné osoby, zda poukáže na majetek povinného či nikoli.¹²³ Jedná se zejména o jeho skutečně dosahovaný příjem, všechny jeho movitý majetek a také nemovitosti.¹²⁴ Typicky se bude jednat o rodinný dům, byt, zahradu, chatu, motorové vozidlo. Při tom je třeba vzít v potaz náklady spojené s údržbou tohoto majetku.¹²⁵ Také sem spadá např. objektivní možnost získat další příjem např. dispozicí s vlastním majetkem, lze-li takovou dispozici spravedlivě požadovat.¹²⁶ Pokud tedy povinný je sice bez příjmu, ale má možnost pronájmu nemovitosti, lze tento potenciální příjem zahrnout do jeho majetkových poměrů.

Shodně uvádí také Ústavní soud, který zdůrazňuje¹²⁷ že soud má vzít v potaz spoluvlastnictví povinného otce k nemovitosti. Jednalo se o rodinný dům, kde žije matka a bratr povinného a kde je hlášen i on k trvalému pobytu. I přes tuto skutečnost ale v domě nebydlí. Zpeněžení tohoto vlastnického podílu je prý nemožné proto, že nikdo z rodiny by neměl finanční prostředky na odkoupení podílu, přičemž on sám zde má jistotu bydlení. Ústavní soud uvedl, že v daném případě by přicházela v úvahu možnost nájmu nemovitosti a nájemné pak započítat do příjmů.

Za úvahu stojí, jak by se postupovalo, pokud by v tomto domě skutečně bydlel i sám povinný. Za takových okolností by soud dle mého názoru již neměl zvažovat eventuální nájem nemovitosti, přestože spolu s ním bydlí další osoby. Bude tomu tak zejména proto, že povinný takto uspokojuje svou bytovou potřebu, a fakt, že by tyto prostory nemovitosti sdílel i s jinými osobami, nadto v příbuzenském vztahu, by mu neměly být k tíži.

Je otázkou, zdali má soud do majetkových poměrů zahrnout také prostředky, které získá na základě budoucího vypořádání společného jmění manželů, přestože k němu doposud nedošlo, ale je rodiči avizován přibližný rozsah, který matce připadne. Dle mého názoru lze

¹²² WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo* 752 s.

¹²³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině*..., s. 399.

¹²⁴ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině* ..., s. 320.

¹²⁵ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací* ..., s. 86.

¹²⁶ usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 5. 2003 sp. zn. 10 Co 550/2002

¹²⁷ nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2006, sp. zn. III. ÚS 511/2005

zahrnout takto předpokládané příjmy, protože se určitou jistotou dá říci, že se tak skutečně stane.

Majetkové poměry rodiče se projeví také ve způsobu životního stylu rodiče. Pokud např. často jezdí na finančně nákladné dovolené, nebo navštěvuje restaurační a podobná zařízení ve vyšší míře než je obvyklé, má dítě právo na stejnou životní úroveň bez ohledu na prokázané příjmy. Za tímto účelem obsahuje ZOR § 85 odst. 2 větu druhou, stanovující povinnost dopřát nezletilému dítěti stejnou životní úroveň.

Pro zajištění úplného zjištění majetkových poměrů rodiče stanoví § 85a odst. 1 ZOR povinnost prokázat příjem a to tomu rodiči, který má příjem z jiné než závislé činnosti podléhající dani z příjmů, tedy podnikateli. Příjem prokazuje předložením podkladů pro zhodnocení svých majetkových poměrů a umožněním zjištění dalších rozhodných skutečností potřebných pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle zvláštních předpisů. V případě, že rodič takovou povinnost nesplní, stanoví zákon nevyvratitelnou právní domněnku, že jeho průměrný měsíční příjem činí 12,7násobek životního minima jednotlivce podle zvláštního právního předpisu.¹²⁸ Za nesplnění povinnosti prokázat příjem se považuje např. odmítnutí rodiče zprostit mlčenlivosti svého účetního, nebo předložení daňového priznání bez otisku prezenčního razítka příslušného finančního úřadu.¹²⁹

V praxi se může vyskytnout situace, kdy rodič odmítá spolupracovat a majetkové poměry jsou vypočteny výše uvedeným způsobem, následně se dotýčný rodič rozhodne, že soudu své účetnictví doloží. Pokud tak ale učiní až po právní moci rozhodnutí ve věci, nelze k tomu přihlížet jako ke změně poměrů odůvodňující nové rozhodnutí ve věci¹³⁰ (nemělo by tomu tak ale být, pokud by byl skutečný příjem povinného vyšší než ten vypočtený dle § 85a ZOR). Jedná se o ustanovení chránící zájmy dítěte v situaci, kdy rodič odmítá spolupracovat se soudem a svým způsobem má také sankční povahu. Bez ohledu na skutečný stav je tak stanoven subsidiární způsob výpočtu příjmu, z něhož soudu určí rozsah vyživovací povinnosti.

Na druhou stranu i přes nejlepší úmysly tohoto ustanovení je tímto poskytnuta možnost vyhnout se vyživovací povinnosti v plné míře rodiči, jehož příjmy by jinak umožňovaly výživné několikanásobně vyšší. Ten si může dopředu vypočítat výhodnější možnost a rozhodnout se, vyvine-li spolupráci se soudem či ne. Aby se předešlo tomuto negativnímu jevu, mělo být výživné takto určené co nejvyšší. § 916 NOZ stanoví tento fiktivní měsíční

¹²⁸ zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

¹²⁹ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. 3. 2002, č.j. 26 Co 69/2002-47

¹³⁰ MAŠEK, Daniel. Výživné pro nezletilé děti podnikatelů. *Právo a rodina*, 2004, č. 9, s. 8.

příjem jako 25násobek částky životního minima jednotlivce, čímž by se mohl snížit počet osob, které úmyslně neprokážou své příjmy před soudem.

V souvislosti se zjištěním skutečných majetkových poměrů povinného vyvíjí součinnost s příslušným soudem také jiné orgány. Za zmínku stojí především finanční orgány na základě daňového řádu.¹³¹ Správce daně je tak na základě § 53 odst. 1 písm. c) tohoto zákona oprávněn poskytnout informace získané v souvislosti se správou daní soudu, jde-li o údaje potřebné pro účely rozhodnutí o výživném, aniž by porušil svou povinnost mlčenlivosti uloženou na základě zákona.

Jedna z častých situací nabytí majetku je prodejem nemovitosti, nebo hodnotnější movité věci, např. motorového vozidla. Ne vždy má druhý rodič požadující výživné na nezletilé dítě o takovémto majetku povinného rodiče povědomí, zvláště pokud spolu již delší dobu nežijí. Soud si proto může pro prokázání majetkových poměrů rodiče vyžádat od banky výpis z účtů, kde je patrný pohyb finančních prostředků. K prolomení bankovního tajemství banku opravňuje § 38 odst. 3 písm. a zákona o bankách¹³², která tak učiní na písemné vyžádání soudu. Soud taktéž může využít spolupráci s katastrálními úřady a orgány evidujícími údaje o motorových vozidlech.

Jestliže rodič prodá hodnotnou věc, započítává se mu zisk z této věci do jeho majetkových poměrů. Často ale dochází k situacím, kdy soud nepřihlíží k faktu, že povinný majetek spotřeboval, protože důvod spotřeby není významnější než vyživovací povinnost. Příkladem z praxe může být rozhodnutí Okresního soudu v Blansku, kdy povinný prodal traktor v hodnotě 180.000,- Kč a výtěžek použil k úhradě dluhů své družky v exekučním řízení.¹³³ Pokud tedy rodič finanční prospěch utratí za jiným účelem než na výživu nezletilého dítěte, ačkoli má vyživovací povinnost, kterou neplní, měl by se posuzovat tento účel v poměru k vyživovací povinnosti.

Mezi příjmy rodiče se zohledňují také dávky státní sociální podpory, které navyšují příjem rodiče, a nelze tak přihlížet pouze k příjmu ze závislé činnosti.¹³⁴

Je-li povinný společníkem obchodní společnosti, mělo by dokazování být doplněno o daňové přiznání této obchodní společnosti, její účetní uzávěrku, výkaz zisků a ztrát a rozhodnutí valné hromady.¹³⁵ Nelze však přihlížet pouze k těmto skutečnostem. Daňové přiznání nebo výpočet daňového poradce se řídí jinými pravidly a často není daňové přiznání

¹³¹ zákon č. 280/2009 Sb., Daňový řád

¹³² zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

¹³³ rozsudek Okresního soudu v Blansku ze dne 28. února 2012, spis. zn. P 126/2010

¹³⁴ nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. 527/2006

¹³⁵ nález Ústavního soudu ze dne 24. března 2005, sp. zn. II. ÚS 519/2004

vyplněno řádně a příjmy povinného jsou minimální nebo vůbec žádné, na rozdíl od reálného stavu. Proto v některých zemích jako je např. Německo se k těmto důkazům nepřihlíží.¹³⁶

Do majetkových poměrů, které musí být při stanovení vyživovací povinnosti brány v úvahu, patří také případné dluhy rodiče. Otázkou je, jestli tyto dluhy musí již existovat, anebo by se také mohlo jednat o pohledávku stanovenou až rozhodnutím o vyživovací povinnosti rodiče, konkrétně povinnost zaplatit dlužné výživné. Dle § 154 odst. 1 OSŘ rozhoduje soud podle skutkových okolností v době vydání rozhodnutí. To znamená, že rozhodnutí obsahující povinnost zaplatit dluh na výživném ještě nenabylo právní moci, avšak tento závazek povinného již existoval, pouze nebyl judikován. Tato skutečnost totiž může výrazně ovlivnit majetkové poměry povinného, proto by rodič mohl požadovat stanovení nižší výše výživného. Na druhou stranu zanedbání povinnosti vyživovat nezletilého by nemělo být kladeno v neprospěch nezletilému tak, že by se v souladu s tímto určila také nižší vyživovací povinnost dítěte. Pro ulehčení situace povinného rodiče může soud stanovit splácení dluhu v pravidelných splátkách, jejichž výše je v souladu se zájmy dítěte a reflektuje sociální a majetkovou situaci povinného rodiče.

Mezi skutečnosti, které snižují výši majetkových poměrů rodiče, je také další vyživovací povinnost např. k dítěti z nového manželství. Zajímavé je, jak se soud v jednom z případů vypořádal se skutečností, že povinnému otci vznikla další vyživovací povinnost vůči jeho nově narozenému dítěti v novém manželství. Obvykle by tato skutečnost opravňovala snížení výše jeho majetkových poměrů. Zde soud ale rozhodl, že i když otcí přibyla vyživovací povinnost k synovi z nového manželství, je to plně kompenzováno ukončením vyživovací povinnosti k synovi z původního manželství s matkou dětí, která již zanikla.¹³⁷ Na konkrétním případě tak můžeme vidět, že soud rozhoduje o majetkových poměrech komplexně s přihlédnutím ke všem pohledávkám povinného a to vzniklým i zaniklým, zejména jedná-li se o jinou vyživovací povinnost.

Pokud jde o jiné závazky, ne vždy k nim soud přihlédne, záleží především na jejich účelu a důvodu vzniku.¹³⁸ Pokud jde například o hypotéku, jednalo by se pravděpodobně o ospravedlnitelný závazek při zajišťování bydlení, naopak pokud by povinný měl dluhy z důvodu jeho závislosti na hracích automatech, alkoholu nebo prostě marnotratnosti, tyto již zřejmě nejsou relevantní vzhledem k výši vyživovací povinnosti, protože se jedná o nezodpovědnost povinného rodiče, která nemůže být nezletilému na újmu.

¹³⁶ NOVÁ, Hana. *Vyživovací ...*, s. 36.

¹³⁷ náleží Ústavního soudu I. ÚS 1924/08 ze dne 1. 4. 2009

¹³⁸ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 88.

4. Metody určení rozsahu vyživovací povinnosti rodičů k dítěti

Rozsah vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem se dá určit dvěma způsoby. Jednak na základě volného hodnocení soudu,¹³⁹ kdy soud určí rozsah na základě specifických okolností jednotlivých případů nezletilých dětí a jejich rodičů, a jednak na základě metody objektivizace, kdy jsou dány objektivní kritéria, podle kterých soud rozsah určí.

Volné hodnocení soudu, nebo taky tzv. koncepce otevřené právní normy,¹⁴⁰ stanovuje rozsah bez použití právně závazných pevně stanovených sazeb, jako v případě české právní úpravy. Takové subjektivní posouzení okolností kombinací zhodnocením odůvodněných potřeb dítěte a schopností, možností a majetkových poměrů rodiče umožňuje určení výše výživného chránící jak zájmy dítěte, tak zájmy rodiče. Neznamená to ovšem, že soudce má naprostou volnost ve svém rozhodování. Jeho volná úvaha je omezena z procesněprávního hlediska principem spravedlivého procesu, který zahrnuje povinnost soudů své rozhodnutí řádně odůvodnit, čímž zabraňuje naprosté libovůli soudce při rozhodování.¹⁴¹

Velmi podobnou úpravu určování rozsahu výživného můžeme nalézt ve francouzském rodinném právu. Na straně nezletilého dítěte považují za rozhodný faktor stav reálné potřeby dítěte a na straně rodičů jejich příjmové možnosti.¹⁴²

Podobně je upraveno výživné také v Kanadě, odlišuje se ale jednou procesní zvláštností, a to povinností ohlášení příjmů. Rodiče nezletilého, kteří spolu nežijí, jsou povinni ohlašovat soudu zvýšení nebo snížení svých příjmů, na základě kterých se určuje výživné.¹⁴³ Zavedení podobného institutu by dle mého názoru v české justici pouze zatěžovalo soudy a nepřineslo by žádné významné pozitivum. Kladněji by se dala hodnotit situace, kdy by povinnost ohlášení změny příjmů byla vázána na hranici zvýšení či snížení příjmu o 5 - 10% a výše. Tímto způsobem by se soud včas dověděl o změně poměrů a sám by mohl zahájit řízení o úpravě výživného.

Ve světle uvedených premis se v případě volného hodnocení soudu jedná o nejspolehlivější metodu pro určení rozsahu výživného. Nevýhodou tohoto způsobu určení rozsahu se mohou jevit zvýšené požadavky na odbornost soudce a nezbytné detailní posouzení všech elementů případu, což zvyšuje také časovou náročnost. Neodvratitelným

¹³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka. *České rodinné ...*, s. 262.

¹⁴⁰ VENCLOVA, Petra. Teoretické úvahy o koncepci právní úpravy rozsahu výživného. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 5, str. 20.

¹⁴¹ náleží Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2009, sp. zn. I ÚS 1924/2008

¹⁴² ELISHER, David. Aktuální otázky stanovování výživného v ČR a koncepce vyživovací povinnosti ve Francii. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 9, s. 433.

¹⁴³ MYSLIL, Stanislav. Ohlašování příjmů pro účely výživného v Kanadě. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 10, s. 80.

následkem této metody je rozdílné určování výše výživného mezi různými soudy ve skutkově podobných případech. Také jsou kladeny vysoké požadavky na odůvodnění rozhodnutí soudem, což je důležité pro případnou změnu rozhodnutí. Pokud by ke stanovení výživného vedla nějaká jasná pravidla založená na matematické metodě výpočtu, bylo by zjevnější, jak soud dospěl k dané výši výživného a rozhodnutí by tak byla méně napadnutelná odvolacími prostředky.

V české právní úpravě rodinného práva se stanovení výživného bez ohledu na subjektivní kritéria neuchytilo, přestože se tímto právní věda dlouhodobě zabývá.¹⁴⁴ V literatuře bývá tato metoda objektivního posouzení označována jako koncepce uzavřené právní normy. Při jejím užití striktně nepřipouští uvážení při aplikaci normativní věty a každý případ se stejnými shodnými vlastnostmi je zákonem upraven stejně.¹⁴⁵ Odpadá zde nevýhoda určování výživného na základě posouzení každého jednotlivého případu zvlášť, jako je časová náročnost a složitost takového posuzování.¹⁴⁶

Objektivní kritéria stanovující rozmezí výživného navíc posilují právní jistotu ve smyslu předvídatelnosti výsledku soudního rozhodování. Jedná se o „*stanovení výživného určitým mechanickým způsobem*“¹⁴⁷, kterým dochází k sjednocení soudní praxe. Ta se může odlišovat jednak v různých regionech na území České republiky, protože podmínky na způsob života v nich mohou být různé, tak osobními zkušenostmi a postoji soudců. Objektivizace zohledňuje minimální hranice vyživovací povinnosti.

Kromě typického tabulkového způsobu je znám také **podílový způsob** určení výživného, kdy se plat povinného rodiče rozdělil na několik podílů v závislosti na počtu oprávněných z vyživovací povinnosti. Z tuzemské historie je známo tzv. Gerlichovo pravidlo, které se doposud používá jako pomocný způsob určení výše výživného.¹⁴⁸ Spočívalo v tom, že příjem povinného rodiče se rozdělil na díly tak, aby ve výsledku povinnému připadly tři díly z jeho platu a každému oprávněnému jeden díl.¹⁴⁹ Tento způsob vůbec nezohledňuje věk dítěte, to dostává stejný podíl nezávisle na jeho potřebách, neposkytuje tak nezletilému dostatečnou ochranu pro krytí jeho potřeb. Proto se zdá být nejméně žádoucí pro výživné nezletilého dítěte. Přicházel by v úvahu např. u vyživovací povinnosti mezi manželi nebo

¹⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné ...*6, s. 261.

¹⁴⁵ VENCLOVA, Petra. Teoretické úvahy o ..., s. 20.

¹⁴⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné ...*, s. 41.

¹⁴⁷ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 71.

¹⁴⁸ KORNEL, Martin. Kam kráčíš vyživovací ..., s. 86

¹⁴⁹ GERLICH, Karel. *Rozvod, rozluka, alimenty*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1934. 423 s.

mezi rozvedenými manželi. I tak by ale vždy nevýhoda nereflektování potřeb oprávněného subjektu přetrvávala.

Moderní tabulky na rozdíl od prve uvedeného způsobu jsou většinou koncipovány podle hledisek, jako je věk dítěte, plat povinného a počet vyživovacích povinností. Může být tedy stanoveno výživné procentuální částkou dle věku nezletilého z platu povinného s eventuálním odpočtem v případě manželky, která nemá příjem, nebo dalších dětí.¹⁵⁰

Země, které si takovými tabulkami pomáhají při stanovení rozsahu vyživovací povinnosti, jsou např. Německo a Rakousko, používají je však jen jako pomůcku pro vytvoření hranic rozsahu, dále už posuzují jednotlivé okolnosti případů. V Německu jsou tabulky založeny na nominálních hodnotách určujících výši výživného s ohledem na plat povinného rodiče a stáří dítěte. Tyto musí být ale poměrně často aktualizovány s ohledem na měnící se ekonomické a sociální podmínky a judikaturu. Proto jsou nejsnazším sjednocujícím postupem tabulky v Rakousku, které vycházejí z procentuálního dílu příjmu povinného v návaznosti na další okolnosti.¹⁵¹ Je otázkou, jestli v tomto případě nejsnazší znamená nejlepší.

V České republice proběhl pokus o podobnou úpravu v roce 2008, kdy vláda schválila v rámci tzv. „Souboru prorodinných opatření – prorodinný balíček“ povinnost uloženou Ministerstvu spravedlnosti ČR přijmout přesná pravidla pro rozhodování soudů o výživném pro nezletilé. Ministerstvo na základě tohoto podnětu vypracovalo „Materiál pro sjednocení rozhodovací praxe soudu v otázkách výživného na děti“. Tento dokument byl inspirován právě úpravou sousedních zemí, Rakouska a Německa.¹⁵² Pomocná tabulka pro určení výše výživného, která má však pouze doporučující charakter, byla představena na tiskové konferenci v roce 2010 ministryní spravedlnosti Danielou Kovářovou a po roční praxi po zhodnocení zkušeností měla být používána soudy už rutinně.¹⁵³

Čím by bylo velmi vhodné se inspirovat z německé a slovenské úpravy, je zavedení minimální hranice výživného, což je objektivizace výživného alespoň z části. Toto výživné by byl povinen platit každý rodič, který nevykonává osobní péči o dítě, bez ohledu na jeho schopnosti, možnosti a majetkové poměry.¹⁵⁴ Stejně tak úprava na Slovensku stanoví, že každý rodič bez ohledu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové poměry je povinný plnit svou vyživovací povinnost v minimálním rozsahu 30 % z životního minima na nezaopatřené

¹⁵⁰ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací ...*, s. 72.

¹⁵¹ NOVÁ, Hana. *Vyživovací ...*, s. 33.

¹⁵² FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a ...*, s.23.

¹⁵³ CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Ministryně spravedlnosti představila návrhy na sjednocení výživného. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 5.

¹⁵⁴ ELISHER, David. *Aktuální otázky ...*, s. 433.

neplnoleté dítě anebo na nezaopatřené dítě.¹⁵⁵ Pokus o podobnou úpravu v České republice již proběhl v roce 2010, ale neúspěšně.¹⁵⁶

Úprava minimálního výživného zcela zohledňuje potřebnost výživy nezletilého, snaží se o zabezpečení potřebné minimální životní úrovně, kterou by mělo mít každé dítě k uspokojení základních potřeb, a zároveň do určité míry odstraňuje nejednotnost v rozhodování. I přes její nevýhody, jako je větší zatížení soudů, protože ty by byly povinné ex offo měnit výši výživného, pokud by nedosáhlo zákonem stanovené výše, bylo by vhodné zavedení podobného institutu také do české právní úpravy.

Za zmínku stojí také úprava vyživovací povinnosti ve Velké Británii. Stejně jako u nás je především na dohodě rodičů, aby si výši výživného stanovili. Pokud tak neučiní, mohou se obrátit na Child Maintenance and Enforcement Commission (C-MEC), která vypočte výši výživného na základě Child Support Act 1991. Sazba výživného se odlišuje podle příjmu a statusu rodiče nesdílejícího společnou domácnost. Pokud tyto informace nejsou známy, C-MEC stanoví dočasné výživné z průměrného příjmu. Nový akt Child Maintenance and Other Payments Act z roku 2008 stanoví namísto předchozího procentuálního výpočtu ze současného čistého příjmu tento výpočet z hrubého příjmu v posledním zdaňovacím období. Tento způsob může způsobit značné potíže rodičům, kteří mají nepravidelný příjem a v dalším zdaňovacím období ho mají menší, čímž jim vznikají potíže hradit částku založenou na výdělku z předchozího zdaňovacího období. Proto pokud je rozdíl v příjmu vyšší, než 25% použije se pro výpočet současná výše příjmu.

Základní výše výživného tvoří procentuální zlomek z příjmu rodiče za týden, v závislosti na počtu dalších dětí, k nimž má vyživovací povinnosti. Výživné pro příjem rodiče vyšší než £200 hrubého týdně je rozděleno na tři části, přičemž každé části odpovídá jiný procentuální zlomek. Pro prvních £800 se počítá 12% příjmu za jedno dítě, 16% příjmu za dvě děti a 19% za tři a více. Pokud týdenní příjem rodiče přesahuje £800, k této částce se dále přičte dalších 9% z částky nad £800 do £3000 při jednom dítěti, 12% při dvou dětech a 15% při třech a více. K příjmu vyššímu než £3000 hrubého týdně se nepřihlíží.¹⁵⁷

Pokud tento rodič, který nesdílí s dítětem společnou domácnost, sám vychovává další dítě, je možné, aby mu byl hrubý týdenní příjem ponížen určitým procentem, ještě než je z něj vypočítána shora uvedeným postupem výše výživného. Speciální výše je stanovena také pro

¹⁵⁵ PAVELKOVÁ, Bronislava, KUBÍČKOVÁ, Gabriela, ČEČOTOVÁ, Vlasta. Zákon o rodině. Komentár s judikaturou. 1. vydání, Šamorín: Heuréka, 2005, s. 388.

¹⁵⁶ ČSSD prošel návrh na zavedení minimálního výživného [online]. idnes.cz, 27. ledna 2010 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <http://zpravy.idnes.cz/cssd-prosel-navrh-na-zavedeni-minimalniho-vyzivneho-pcj-domaci.aspx?c=A100127_213851_domaci_lf>.

¹⁵⁷ HERRING, Jonathan. *Family law*..., s. 195.

případ, kdy má rodič příjem mezi £100 a £200 hrubého týdně. Zde je redukována přímo procentuální výše pomoci níž se výživné počítá. Pro rodiče s příjmem menším než £100 hrubého týdně je pak stanovena minimální výše vyživovací povinnosti za týden ve výši £7. Pokud rodič nedosahuje ani těchto £7, výživné určeno není.¹⁵⁸

¹⁵⁸ HARRIS-SHORT, Sonia, MILES, Joanna. *Family law, text, cases, and materials*. 2. vydání, Oxford:Oxford University Press, 2011, s. 367.

5. Závěr

Vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem zcela jistě prošla dlouhým vývojem od překonaných názorů, že otec by měl být finančně zodpovědný jen za děti narozené z plánovaného těhotenství¹⁵⁹ nebo činění rozdílu mezi dětmi manželskými a nemanželskými, až k úpravě *de lege lata*, která dnes poskytuje i přes některé nedostatky uspokojivou záruku ochrany nezletilých dětí bez ohledu na skutečnost, zda jsou narozeny v manželství či mimo ně.

Rozhodnutí týkající se vyživovací povinnosti, jakožto věci rodinněprávní, jsou vyloučeny *de lege lata* z přezkumu Nejvyšším soudem, neboť současná platná a účinná právní úprava civilního soudního řízení vylučuje možnost v těchto věcech podat dovolání. Rozhodovací praxe je tak na nejvyšší úrovni nesjednocená, důsledkem čehož není poskytnut judikurní praxi žádný závazný směr v této problematice. Nejednotnosti rozhodování se snaží zamezit Ústavní soud svými nálezy reagujícími na četné ústavní stížnosti týkající se výživného. V posledních letech tak lze vedle krajských soudů za „sjednocovatele“ judikatury v těchto věcech na celostátní úrovni považovat pouze Ústavní soud. Z části tuto situaci řeší i pomocné tabulky pro určování výše výživného představené ministryní spravedlnosti v roce 2010, které mohou pomoci s určením základního rozsahu. Přesto se stále nedaří dosáhnout potřebného sjednocení a alespoň částečné harmonizaci rozhodování o rozsahu výživného, neboť vždy se do rozhodnutí promítnou individuální zkušenosti a názory konkrétního soudce a rozsah přiznaného výživného se může region od regionu ve stejných případech lišit.

Kontinentální právní systém je založen na tradičním pojetí formálních pramenů práva¹⁶⁰ a judikatura představuje sjednocovací prvek tam, kde formální prameny práva nedostačují. Pokud je ale judikatura odlišná v podobných věcech v různých regionech republiky a neexistují žádná kritéria sjednocení, je to znamení, že se stala chyba a je nezbytné systém nastavit trochu jinak. Tak je tomu v případě určení rozsahu vyživovací povinnosti nezletilých dětí.

Jak jsem se snažila poukázat v této práci, institut výživného k nezletilým dětem není institutem zcela bezproblémovým. Tento stav a problémy s tímto institutem spojené bohužel neodstranil ani NOZ. Vzhledem k tomu, že právní úprava dopadající na výživné je koncipována do značné míry dosti abstraktně a neurčitě (dobré mravy, možnosti, schopnosti a

¹⁵⁹ HERRING, Jonathan. *Family law*..., s. 190.

¹⁶⁰ VENCLOVA, Petra. Teoretické úvahy o ..., s. 20.

majetkové poměry, schopnost samo se živit atd.), hraje stěžejní roli při výkladu této právní úpravy judikatura, jíž jsem se v práci snažila podrobit kritice.

U způsobů určování výživného proti sobě stojí dva zájmy demokratického státu – garance právní jistoty a materiální spravedlnost. Je úkolem zákonodárce najít vhodné řešení, které by odpovídalo kompromisu mezi těmito dvěma požadavky a poskytovalo co největší záruku právního státu. Úplná objektivizace se nejeví jako vhodná, vychází ze statistických údajů a na základě zkušeností, nezohledňuje individualitu jednotlivého případu. Rodinné právo je specifická oblast právní úpravy a paušalizací výživného by dle mého názoru došlo k odklonu od lidsko-právních hledisek, na která je zejména v této oblasti brán zřetel více než kde jinde, směrem k přílišnému formalismu.

V souvislosti s objektivizovaným výživným jsou pozitivní ohlasy zejména z důvodu sjednocení soudního rozhodování.¹⁶¹ Objektivizace jistě vede ke zrychlení soudního procesu a efektivnějšímu fungování justice, která je v dnešní době velmi žádaná, avšak v tomto právním odvětví by podobné faktory neměly mít příliš velkou váhu, neboť je zde vedle rychlého rozhodnutí i aspekt jeho kvality, neboť rozhodnutí v rodinněprávních věcech ovlivňují (mohou ovlivnit) životy jednotlivce s daleko fatálnějšími následky než kterákoli jiná rozhodnutí soudu v civilních věcech. Často by se ve specifických situacích mohla výše výživného určená pomocí objektivizace dostat do rozporu s dobrými mravy, a je otázkou, zda by pak nebylo vhodné ponechat soudu možnost moderace rozsahu právě s ohledem na požadavek bezrozpornosti s dobrými mravy (jak je tomu např. u smluvní pokuty v obchodních vztazích).

Z hlediska objektivizace, se jeví určení minimální výše výživného se zachováním stávajících abstraktních kritérií rozsahu vyživovací povinnosti za nepřijatelnější řešení. Dle mého názoru současná praxe za stavu nejednotného rozhodování soudů nepodporuje zájem dítěte.

Předložená práce si kladla za cíl, podrobit současnou právní úpravu výživného k nezletilým dětem kritice ve výtčených oblastech. Jsem si vědoma faktu, že vzhledem k požadovanému rozsahu práce nebylo možné tento institut postihnout v celé jeho problematické šíři. I přesto se domnívám, že výtčeného cíle bylo z mé strany dosaženo.

¹⁶¹ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 204.

6. Seznam použitých zkratek

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

OZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

ZOR – zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

7. Seznam použité literatury

7.1. Monografie:

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s.

FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010. 260 s.

GERLICH, Karel. *Rozvod, rozluka, alimenty*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1934. 423 s.

HARRIS-SHORT, Sonia, MILES, Joanna. *Family law, text, cases, and materials*. 2. vydání, Oxford: Oxford University Press, 2011. 1040 s.

HERRING, Jonathan. *Family law*. 5. vydání, Edinburgh :Pearson Education Limited, 2011. 822 s.

HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011. 456 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 586 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání, Brno: Doplněk, 2006. 400 s.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1. vydání, Praha: Leges, 2011. 152 s.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Acta Universitatis Brunensis Iuridica. Svazek 360. Brno: Masarykova Univerzita, 2009. 192 s.

LOWE, Nigel, DOUGLES, Gillian. *Bromley's family law*. 10. vydání, Oxford: Oxford University Press, 2007. 1153 s.

MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva, úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 191 str.

NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 2. vydání, Praha: Linde Praha a.s., 1995. 225 s.

PAVELKOVÁ, Bronislava, KUBÍČKOVÁ, Gabriela, ČEČOTOVÁ, Vlasta. *Zákon o rodině. Komentár s judikaturou*. 1. vydání, Šamorín: Heuréka, 2005. 372 s.

RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 1999. 227 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I. §§ 1 – 284*. Reprint původního vydání, Praha: ASPI, 2002. 1192 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. 380 s.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 1221 s.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2008. 752 s.

7.2. Časopisy:

CIHLÁŘOVA, Ivana. Ministryně spravedlnosti představila návrhy na sjednocení výživného. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 5-6.

ELISHER, David. Aktuální otázky stanovování výživného v ČR a koncepce vyživovací povinnosti ve Francii. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 9, s. 433-444.

KORNEL, Martin. Kam kráčíš vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem? *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 3, s. 82–87

LUŽNÁ, Romana. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody – vybraná judikatura. *Právo a rodina*. 2008, roč. 10, č. 11, str. 12-15.

MAŠEK, Daniel. Výživné pro nezletilé děti podnikatelů. *Právo a rodina*, 2004, č. 9, s. 8.

MYSLIL, Stanislav. Ohlašování příjmů pro účely výživného v Kanadě. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 10, s. 80.

NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, s. 31-41.

VENCLOVA, Petra. Teoretické úvahy o koncepci právní úpravy rozsahu výživného. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 5, str. 20.

7.3. Právní předpisy

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

7.4. Judikatura

nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2009, sp. zn. I ÚS 1924/08

nález Ústavního soudu ze dne 1. února 2008, sp. zn. II. ÚS 1619/07

nález Ústavního soudu ze dne 12. září 2006, sp. zn. I. ÚS 299/06

nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2006, sp. zn. III. ÚS 511/05

nález Ústavního soudu ze dne 24. března 2005, sp. zn. II. ÚS 519/04

nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2009, sp. zn. II. ÚS 2155/09

nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2009, sp. zn. II. ÚS 1846/09

nález Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2006, sp. zn. IV. ÚS 257/05

nález Ústavního soudu ze dne 6. února 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/07

nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 527/06

nález Ústavního soudu ze dne 7. dubna 2010, sp. zn. II. ÚS 2623/09

nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2012, sp. zn. II. ÚS 1688/10

rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. prosince 1994, sp. zn. 13 Co 588/1994

rozhodnutí Krajského soudu v Brně, pobočka Jihlava ze dne 30. března 2010, sp. zn. 54 Co 155/2010

rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. ledna 1998, sp. zn. 11 Co 507/97

rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. března 2002, č.j. 26 Co 69/2002-47

rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 26. 5. 2009 č. j. 31 Co 167/2009-45

rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 19. listopadu 2007, sp. zn. 10 Co 188/2007

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. ledna 1968, sp. zn. 6 Co 676/67

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. června 2009 č. j. 29 Co 155/2009-103

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. března 1966, sp. zn. 5 Cz 10/1966

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. května 1967, sp. zn. 5 Cz 19/1967

rozsudek Okresního soudu v Blansku ze dne 28. února 2012, sp. zn. P 126/2010

stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 23. června 1967, sp. zn. Pls 4/67

usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 5. 2003 sp. zn. 10 Co 550/2002

usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2011, sp. zn. 21 Cdo 3909/2010

Rozhodnutí ve sbírce rozhodnutí Glaser-Unger, č. 654, 2.svazek rozhodnutí, In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k Československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I. §§ 1 – 284.* Reprint původního vydání, Praha: ASPI, 2002. 1192 s.

7.5. Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Rozvodovost* [online]. czso.cz, 16. dubna 2012 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>>.

ČSSD *prošel návrh na zavedení minimálního výživného* [online]. idnes.cz, 27. ledna 2010 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <http://zpravy.idnes.cz/cssd-prosel-navrh-na-zavedeni-minimalniho-vyzivneho-pcj-/domaci.aspx?c=A100127_213851_domaci_lf>.

FETTER, Richard. *Dítě student poprvé na brigádě v práci* [online]. mesec.cz, 23. června 2009 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.mesec.cz/clanky/dite-student-poprve-na-brigade-v-praci/>>.

Kolik stojí vybavení pro prvňáčka? Víc než 12 tisíc! [online]. Nasepenize.cz, 19. srpna 2012 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.nasepenize.cz/kolik-stoji-vybaveni-pro-prvnacka-vic-nez-12-tisic-10808>>.

KOUKAL, Josef. *Potomek zapsaný na úřadu práce po rodičích už výživné žádat nemůže* [online]. novinky.cz, 28. prosince 2011 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.novinky.cz/domaci/254616-potomek-zapsany-na-uradu-prace-po-rodicich-uz-vyzivne-zadat-nemuze.html>>.

Náhradní mateřství [online]. Webnode.cz, 2008 [cit. 18. listopadu 2012]. Dostupné na: <<http://nahradni-materstvi.webnode.cz/>>.

Nezletilé děti po rozvodu [online]. epravo.cz, 18. října 2002 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nezletile-deti-po-rozvodu-18988.html>>.

ŠEVROVÁ, Lucie. *Funkce rodiny* [online]. RodinaDnes.cz, 16. listopadu 2011 [cit. 17. března 2013]. Dostupné na: <<http://www.rodinadnes.cz/2011/11/funkce-rodiny.html>>.

7.6. Ostatní

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ASPI (databáze)

Důvodová zpráva k z. č. 91/1998 Sb. kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů ASPI (databáze)

Vládní návrh zákona o zvláštních řízeních soudních, viz Sněmovní tisk 931/0, PSP ČR, VI. volební období

ŠÍNOVÁ, Renáta. Procesní způsobilost nezletilých v českém civilním procesu a její komparace s právní úpravou vybraných zemí EU. In FICOVÁ, Svetlana (ed). *Ochrana práv maloletých v civilnom procese*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave Právnická fakulta, 2007, s.21-29.

8. Shrnutí

Autorka se v této práci s názvem *Výživa k nezletilým dětem* zabývá velmi aktuální problematikou, která je dnes laickou veřejností i v odborných kruzích velmi diskutována. V předkládané diplomové práci je pozornost věnována především hmotněprávním aspektům dané problematiky. Vzhledem ke stanovenému limitu rozsahu této práce se autorka nevěnuje všem problémům týkajících se vyživovací povinnosti, ale zaměřuje se především na vznik a zánik vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem a jednotlivým kritériím, která určují rozsah vyživovací povinnosti, což lze považovat za dnes stěžejní a nejdiskutovanější problematiku spojenou s daným tématem.

Práce se věnuje v jednotlivých částech daným institutům s ohledem na úpravu *de lege lata* s tím, že výklad je doplněn o porovnání s úpravou obsaženou v novém občanském zákoníku (zákon. č. 89/2012 Sb.).

Při analýze je vždy brán zřetel i na soudní judikaturu. Vzhledem k tomu, že u úpravy vyživovací povinnosti není možné podat dovolání k Nejvyššímu soudu, vyvíjela se judikatura spíše na poli činnosti nižších soudů, což ji činí méně dostupnou. Autorka se snažila zohlednit i poznatky ze své praxe a obohatit práci i o judikaturu nižších soudů.

Cílem práce je především analýza problematických míst tuzemské právní úpravy. Pro srovnání je v některých částech práce jako inspirační zdroj pro možná východiska uvedena právní úprava Velké Británie a jiných evropských zemích (např. institut minimálního výživného, objektivizace výživného).

V úvodu práce jsou vysvětleny základy institutu vyživovací povinnosti, v kapitole první jsou vymezeny podmínky vzniku a zániku vyživovací povinnosti a její subjekty. Třetí kapitola se věnuje jednotlivým kritériím používaných při určování rozsahu vyživovací povinnosti a problémy s jejich aplikací. Další kapitoly práce se zabývají podrobněji možnostmi objektivizace výše výživného v porovnání s anglickou a rakouskou právní úpravou.

Autorka dospěla k závěru, že některé oblasti právní úpravy vyživovací povinnosti mají své mezery, které nejsou řešeny ani v NOZ a bylo by potřeba je *de lege ferenda* upravit, nejlépe novelizací ustanovení NOZ dopadajících na problematiku vyživovací povinnosti.

9. Resume

The author in her work „The maintenance of minor child“ is looking into a very topical issue which is now in the general public and professional circles very discussed. In this thesis, attention is paid to the substantive aspects of the issue. Based on the established limits to the scope of this paper, the author does not address all the issues related to maintenance obligations of the ones involved, but especially the creation and termination of parental maintenance obligations for underage children and each of the criteria that determine the amount of maintenance obligations.

The paper deals with the individual parts by the institutes with regard to the treatment of *de lege lata* that interpretation is supplemented by comparison with the regulation contained in the new Civil Code (Act No. 89/2012 Coll.).

While analyzing it is imperative to take into account consideration and the case law. Given that the amendment of the regulation on maintenance obligations is not possible to appeal to the Supreme Court, the case law developed in the field of activity rather lower courts, which makes it less accessible.

The aim of this work is to analyze problem areas of domestic legislation. For comparison, in some parts of this study is as a source of inspiration for possible solutions mentioned legislation in the UK and other European countries (eg Institute minimal maintenance, maintenance objectification).

The introduction explains the basics of institute of maintenance obligations; the first chapter establishes the conditions and termination of maintenance and its subjects. The third chapter is devoted to each of the criteria used in determining the extent of maintenance and problems with their applications. Other chapters deal with opportunities in objectification the amount of maintenance in comparison with the English and Austrian legislation.

The author concludes that some areas of law related to maintenance obligations have their gaps that are not addressed in new Civil Code (Act. No. 89/2012 Coll.) and would need to be somehow adjusted.

10. Klíčová slova

Nesporné řízení

Nezletilé dítě

Objektivizace výživného

Odůvodněné potřeby

Výživné

Vyživovací povinnost

Key words

non-contentious proceedings

minor, child

maintenance objectivization

reasonable needs

maintenance

maintenance obligation